

919

ЗУБОВ Ф. Л., ЗУБ

М. П.

3-91

ВІЛ ТУЈ

БУКВАР-БӨРГАНЬ МЕДОҶЗА КЊИГА

8118

Мөс куа
СССР-са јөззеслөя Шөриө кыга лезан ин
1929

ЗУБОВ Ф. ЗУБОВ С. да ЫКАЧОВ М.

В І Л Т У Ј

БУКВАР-БӨРГАНЬ МЕДӨЗЗА КҢИГА
(Новый путь. Кн. для чтения после букваря)

Түбт школаын велөтчыны лезөма Государственней
Учоней Совет Научно-Педагогическей Сектсиябн

Главлит. № 49530
Тираж 5000 экз.

Заказ № 1605

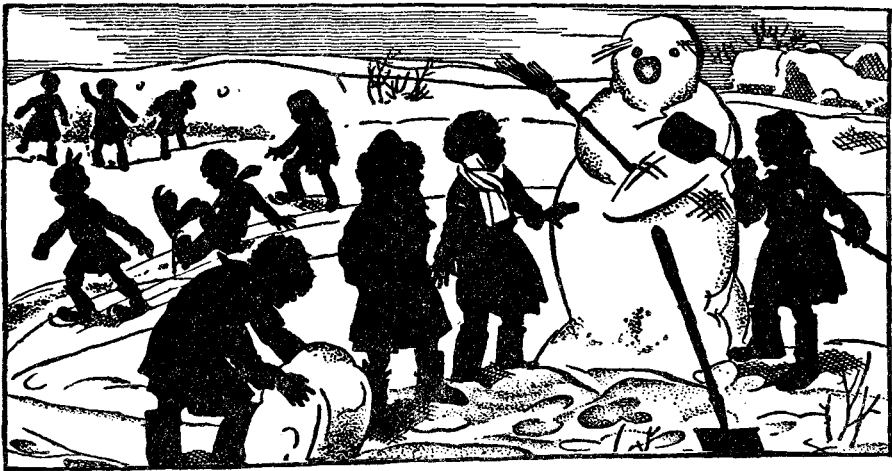
Т Ö В.

Тöв.

Чочком тоша көзыт төв
Локтис да долыштис,
Отыр гөгөр, мыј ез вөв,
Быдөс жмитис, кынтис:
Вавлө керис вољкыт тујјез,
Вөр мөдөтис лымөн.
Оз-ны зүлзө гора кайјез:
Төв лантөтис омөн...
Өт-мөдөрө өвтө тошөн
Чочком лымөн тыртө,
Ојнас керку-бердө нөщөн
Повзөтчөмөн вартө!..

Лымовей морт.

Талун луныс улөтө. Ми, челадыс, петимө өтөрө, пондим катайтны лым комоккез. Нийө өта-мөдлө течимө, пондим керны лымовей морт. Ыжытө-ед керимө! Öмтујас лакөтим чаг, сіннез местас шоммез сујим, а нырыстужө— палкаок.

Кіас сетім гуна рос. Онтон Иван кыскө шапка-жуг аздөма. Сійө пуктим јурлас. Öд-дөн ед басөк шогмис мијан лымовей мортыс!

Гижө төв-јыліс.

Көрсан отырыс пондис гортас подасө вердны?
Көр пукеис бур төвса туј?
Гижө, кыз жагвыв луныс чинө.

Кытцѡм рѡма јенежыс *) лым усан-оґын?
Шонытжык алы кѡзытжык овлѡ лымусан-оґын?
Кысаґ тѡлыс пѡлтѡ лымусан-оґын?
Кѡр лымыс уселѡ басѡк лымоккезѡн?
Кѡр лымыс усѡ гыре шлакаѡн.
Быд лым усѡкѡ пјатналѡ мыјсуда сја усас.
Ѳтыза-ја усѡм пласыс колтѡ мѡдик лымусанѡґ?
Кыґ каяјес чулѡтѡны шонытжык тѡвса луннесѡ і
мороза луннесѡ? Ѳтмос-ја?

*) Јенеж—нобо.

Асыв.

Локтис асыв. Сажмисö хотырыс деревнаес. Пондисö мунны ужавны. Вон і шонди-ны петö. Немунда-ны-жö сija оз шонты төвнас.

Вон кузъеч мунö аслас кузъечаö дорыны. Инкаес каяотлöны ва. Челадыс котöртöны велöтчыны школаö.

Сажмисö мужиккез. долдалисö вöввез і гөнитисö—кöда вөрö, кöда посадö.

Ыслағны мунам!

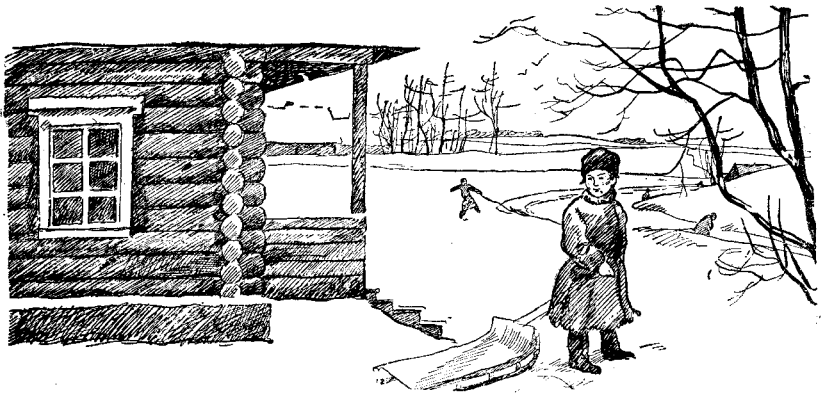
Челад школасаң локтисö, сојисö-јуисö да öтөрö. Термаёны—кöда дад кыскö, кöда кока-дад, а кöда і сiз котöртö.

— Пiла, Васу, Ката, Опон, ыслағны, ыслағны!

Кытщöм бур нылö да гажа ыслағны! Сералöны, горötöны, ңараёны!.. Вон Пiла ыскöвтiс-ыскöвтiс да клоп токо боклас пöрис. Пас і чужöм-бан—быдöс лымнас тыртiс.

— Васу, менö ыскöвтöt! — вöзјисö учöt Марiок.

— А он понды горзыны, шардан-кö?—шүö Васу.—Керöсыс-ед, визöt, кытщöм крут!

Маріок Һевна оз горзы: сің-бы і
ыскөвтө, а аслас абу дадыс.

— Лок інө пукы, ыскөвтөта өт-
пыр,—пукөтө Ваеу Маріокөс.—Бокла-
ным-кө пөрам, сек ен горзы.

Пукөисө, ыскөвтісө. Радыс мыј Ма-
ріоклөн!

Катушка.

Челад, локтө-ко мунам
dad-dезөн ысласны.

Лымјас мјө гудыртам,
да пондам тарласны!

Һебыт лымыс, кыңи гөн,
Крут керөсыс лажкыт.

Оз і кынмы Һекытөн,
Вывтыр вот оз сажкөт!..

КЫНМЫТӨҢ.

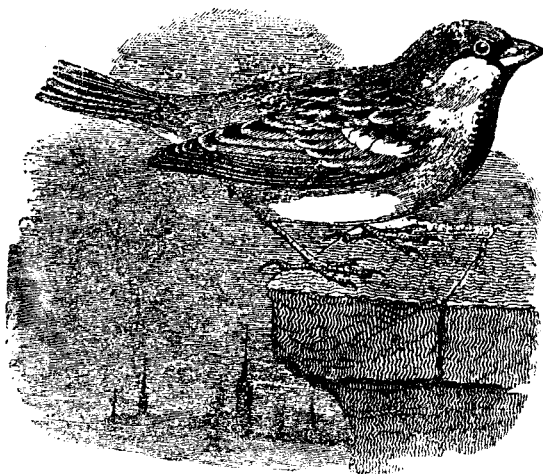
Локтис төв. Меным вурисө виль па-
сок. Ме вөліе кватөғлам, школаын ог
ешшө велөтчы. Лун-лун чельа-окыскөт
котрасам да дад-дезөн катушкавлысаң
ысласамө. Гортө локта—киезө гөжөмас
да гөрдөс, кығ ғоғог лапаез. Кышпаш
чөвтча, боста шөрөм һаң, солышта сijö
да ачым горвылө. Сетчинсаң i вистаса,
мыj мекөт лунтырөн вөлі. Коккезө кығ
шоналыштасө, вөліе нijö кутө мајышны.

— Мам, коккезөлө зубыт,—понда
норасны:—кығ jemjыллезөн быщкалө!..

— Ме кыныміе тенө кытсали,—пон-
дас видны мамө:—пыр, Мiшук, гортө,
пыр, кынман дыр котрасикө, а те лун-
тыр котрасан.

Локтас мамө дынам, пондас киезөс
да коккезөс пөлавны да нөјитны. А өт-
пырса өд-дөн кынмисө да ведра ваын
вiғыштіс, сетчө лым һевна пуктывлис.
А ме ачымөс dorja: өтарас мыса-ed оз
кынмө, а нылө көзытыс горвывсаңіе
вөліе лөө.

Мөдпырса мыса ог-һi өд-дөн дыр
котрасе.

Гижө воробей-ылиэ.

Кин ыжытжык: воробей, али рака?

Кытщом нылөн рөмыс: епинавылас, борддезлас?

Кыз воробей ветлөтө мувлөттас?

Мыл сija төвнас соjө?

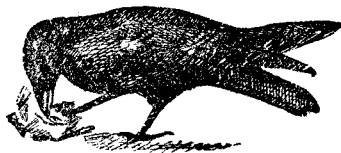
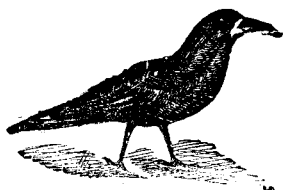
Кытис да кытис өктө сожансө?

Висталө, кыз чивзө воробейс.

Кытөн сija олө төвнас?

Töd-жө, töd. Зонкаок—руд чипунок, загоннезөт jөктө, крөшкиз өктө, ыбвылөт котрасө, шором-гөгөр гусасө.

Кин сija сетщөмыс?

Рака да чавкан.

Кода ыжытжык: рака, али чавкан?

Кытщом рөмае нылөн бордтиввес, журлас, морослас, борддезлас?

Кытщомөс чавканлөн сіннес? А ракалөн?
Виçотө да ричүтө ныліе следдесө.
Кыз горөтө рака? А чавкан?
Мыј ніја сојоны төвнас?
Гіжө, мыј ті төдатө каща-жыліе.

Каща, каща.

Каща, каща кіщ-кощ!..
Турі помечө корө.
Көјін кер кыскалө.
Ош керку лебтө,
Кыр өшын піекөтө.
Петук жөж чышкө.
Баља гор вартө.
Суз піз пөжналө.
Көч көвдөм пөжалө.
Ур сартаса-бі виçө.
Руч дөра кыө.
Өбедajtны пондасө-da,
Шыданыс торокан пырас,—
Быдөнныс пышшасө!..

Төвса олан көчлөн.

Медоҗза лымоккез, кыз бабыввез,
пондисө лебавны. Гаштөм зера арса
кадсө локтис вежны төвса кад.

Көч ырысаң пы-
рис көзоккез - увтө,
пукалө сетөн, оз
мытчае. Сижө-ед көт
кин өбидитны вермас,
а мыјөн сја мезді-
еас? Көч аслае кок-
кезлө інадејтчө. да
вот сја умөл, след-
дес лым-вылас өд-
дөн төдчөны.

Көт кин ета след
куза вермас вистав-
ны кычө сја зебеіеіс. Вот і пукалө
көч көзок-увтын, відчіеө, оз-ја погод-
даыс шыксы да следдесө понды тырт-
ны. Ылісаң көч өні оз тыдав: гөныс
чочком лым-код.

Лебалөны көч јур вевдөрын шыг
ракаез, карзөны, а көч кывзө да полө:
ракаезлөн еіннезныс лочытөе, каҗала-
сө-кө сјө, мыј сек? А вермас і куз
бөжа руч гуеаены сы-дынө да сапнит-

ны. Ок і авјіе да лукав сіја ручыс!
Унаіс-ні умольыс сысаң вөлі сылө!

Кынөм вір-петө сімалө көчлөн, а
петны оз лыс... Абу сылөн некытщөм
поз, сіз беднөјка чулөтө төвсө: кытөн—
ој, кытөн—лун.

Но, чу! төлыс шупытжыка пондіс
пөлтны,—каҕыны пондіс лымсө. Петіс
көч көзөк-увтіс, четчаліс піпуаін-дынөз,
да пондіс піпу-качсө јірны. Јірө, а
ачыс бура кывзө: оз-ја кінкө сы-дынө лок.

Ок і сөкыт төвнас көчлө оланыс!..

Көјін.

Умөл төвнас көјінлө оланыс! Сојны
нем, а морозыс шучкөп ыжмітө. Лөгөн

тöлыс вөрöттас вiжгö, тујјез нöбöтöм,
ваез јiөн кутöм. Быдөнöс көзытыс ва-
шöтöм керкуезö, картаезö, шоныт поз-
везö. Көјiн öтнас ветлötö толаезлöt—
пiннезнас чакötö да јiрö нiјö. Сылö
тöвнас медумöль, медкöзыт, медöд-дөн
сiја шыгjөн олö.

Видчiсö лунтыр пемдöмсö, көр отi-
рыс узны водасö. Видчiсö, оз-ја кiнкö
вунöt ворота поднавны, подворотна
пуктыны. Оз-ја кытщöмкö Лапко мыт-
чiс да сур сылö пiннез-увтас...

Ој локтiс. Јонжык лоi мороз. Лым
југјалö тöлiсувтын. Медбөрја бiез ку-
сiсö. Некытөн нем оз кыв, шы-не-тöv...

Вөрзiс көјiн меставлiс, пондiс де-
ревна гөгортны. Ез јешты гунаез-ды-
нöз локны, поннес кылiсö, пондiсö кам-
гыны увтны.

— Ок ті jордөм поннез! Шедат-жө көркө көт өтік пинувтө!

Ветлөтө көјин дөревна гөгөр, пинне-сө јирө, некытщөм сојан оз вермы шет-тыны. Көт-бы кытщөмкө көч-жуг пинувтө сурі! I нija-ed ылө дөбеисөмае...

Оз дөревнаын четчөны, уж-бердө кутчисөны. Сажөвтчыны колө көјинлө, дөбеисөны кытчөкө теллө. А кынөм вiр-петө сiмалө!

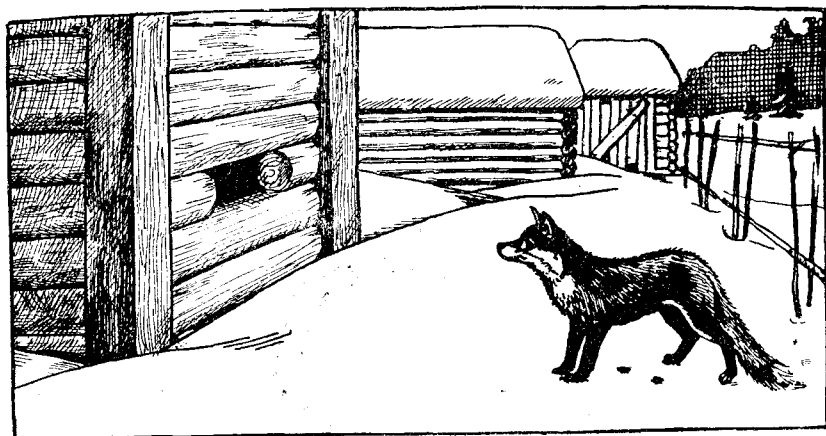
Умөлтчөм көјин, јещыс немунда абу, лашмасөмөн мунө. Кытчө кокыс павкө, сетчө i пездө. Чу!.. Öтиклаын зурк керіс, мөдіклаын брјак. Инка ведраөн пондiс голөтны, валө летчө. Нем керны көјинлө: муніс көзокаинө, сојтөг теллө водіс...

Мыј ті төдат көјин-јыліе?
Pісyјтө көјинсө.

Ручыс шедіс капканө.

Төвнас қозоггес олөны гідјын. Пронаеслөн гідыс өшінока. Ојнас қозоггес-ліс кексөмсө кылөм руч. Доктөм карта-дынас да пырөм гідас. Öтик қозоггес жагөтөм i пыщјөтөм.

Асывнас четчасө, вiзөтасө—қозог-ныс өшөм. Мөді лунө Проналөн ајыс өшынок-дынө сiјалас капкан.

Ручыс локтөм да капканас і шедөм.

Töd-жө töd. Ноль сожа-вона өтик чышжанөн лач-
кисөмас?

Кыз ми Кудымкарө муним.

(Вистаеис Закар Иван).

Ми рыхтаң төбасим Кудымкарө мун-
ны. Ашынас щын мороз вөлі асывеа-
нас. Сиз чужөм-бан і чепөлтө, лымыс
вижгө додұвтас. Невна пукалыштан
доддат, бөра колө котөртны.

Сиз ми мунимө рытөз, а рытнас по-
годдаыс шыкеис. Төвнас луннес жены-
төс, колө рытөз уна мунны.

Пондис нөбөтны, мунны лоис уброд.
Вевдөреанас уеө, бергөтө омөн, катө
лымсө. Некытщөм туј ез понды төд-
чыны. Вөввезным сувтисө, сетчө-жө

пондiс пемдыны. Мыj керны? Туjыс абу
тöдса: ылын-лi, матын-лi дeревнa—ог
тöдö. Öмөн нeм оз тыдав: чочком токо
eнoзын.

Сувтiм. Сулалiм, сулалiм да мундакö
ешшö муныштiм. Сeсса öштiм туjнымöс.
Ыстiм Макeимöс туjсö кошшыны, да,
шуам, буржыка кывзы—абу-ja дeревнa
матын. Уъны-ед кытöнкö колö, кынмам
етчö лымувтас.

Мунiс Макeим туjсö кошшыны, кыз
вöјiс лымјас. дыр ез лок бөр. Öшiс-лi,
мыл-лi, думажтам.

Лымөн сиз и тыртö, төв öт-мөдөрö
летö. дыр-мыjie кылам—горötны кы-
төнкө пондис, да вежörtнытö оз поç.
Сija мiжанос бöра öштöм да оз азы
локны. Пондис паныт горötны, вöмие
мытçие. Висталис, не ылын-пö дерев-
наыс.

Öдвa кыссим деревнаöзçас, уçим
сетөн. Ашынас оj-кежас вöмие Кудым-
карас локтим: шучкөп тужесö нөбötөм.

Виçötö (наблюдаjtö) да гижö лым-жылие.

Сулалö төв. Чочком лым кыза ветçие мусö. Ваез
дорöмас jөн. Погоçда не öтмоз мунö: көр мороз, көр
шонытжык, көр пурга.

Наблюдаjtö да гижö лым-жылие:

Музыка сija логтезын, ыб-вылын волкыт местын;
мыккыза jörрез-гөгөр, торja пу-гөгөр, пуувтас, вöрын?
Кыç лымсö төлыс пукөötö пурга-пора?

Кыç лымыс куjlö. туж-куза, лампа следувтын,
свежеj усөм-бöрын, улötөм-бöрын?

Кыщöм пуезлын унажык лымыс öксö: лыса пуез-
лын, алы лыса пуезлын?

Төв.

Кокувтын зуртö,
Кокувтын jуж.
Çизыртö, кынтö,
Пу катçö пуж.
Çурвиçö кыçлөн
Кортөм куш jыв.

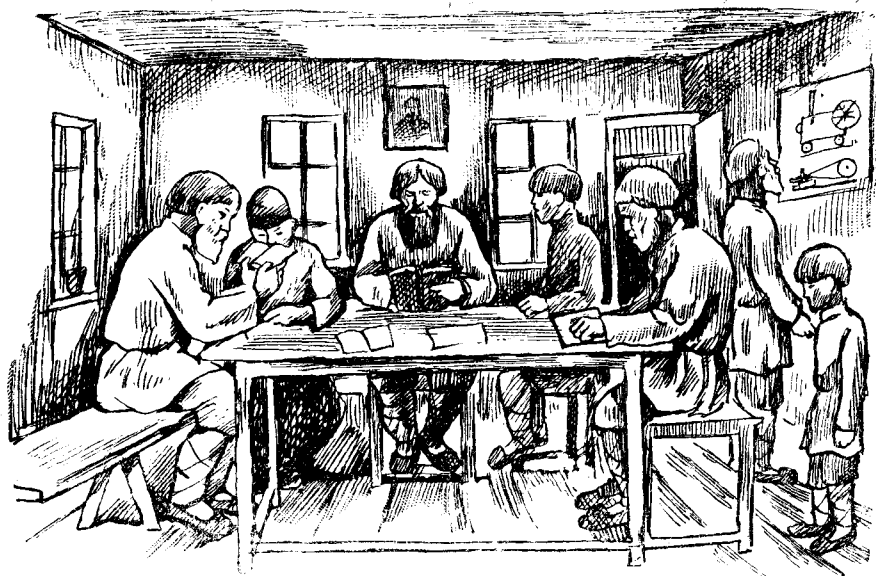
Оз-нi кыв вiдлын
Гора кaј кыв.
Щакылтö кaјö
Керкуiс щын.
Цуррезöн aјö
Тупкö öшын.

Лыд-дiсан-керку.

Мiјан д-еревнaын ем лыд-дiсан керку. Рыттезнас сетчö öксывлöны кнiгаез да газетаез лыд-дiны.

Частö мiјан лыд-дiсан-керкуö рaјон-гаң кaјлöны. Неважын кыка вöлисö: агроном, да пода лечитiс—ветеринар.

Агроном мытчалiс картiнаез, кыз буржыка колö му уҗавны, кыз кујим ыбөн уҗалöмiс колö петны унаыба уҗалöмö (многопольö). Вiсталис, кыз

унаыбөн ужалікө ҕаҕыс буржыка шог-
мө. Пода лечітіс—ветерінар—вісталіс,
кыз колө пода удны-вердны, кыз сіјө
лечітны кыҕа-сөрті, а ҕе корны коно-
валлезос, кода аеныс ҕем оз төдө, а
подасө шыкөтөны.

Төвса рыт.

Пемыт. Көзыт. Лымөн тыртө.
Өшынсајын віжтө төв.
Лымсө посөзпыщкө пыртө,
Мезмөм, камгө өшын пөв.
Горвыв-дорын бабө печкө.
Кусө, сотчө сартас бі.

Он важын-ні менö личкө:
Бисö вежны оз леб кі.
„Кага, вод-ні“, бабö шүö:
„Рытыс сорні. Ен сунае.
Оні пöт те: сојін-јуін.
Бокат то сетөн олчае“.
Бабö кін чöрсыс швыргö,
Печкö бабö рытивбыт.
Öшынсајын ој-тöв шувгö,
Куъ да гажтöм төвса рыт!..

Кыз, ті чулötат төвса рыт?

Міјан ҫеревња.

То ета міјан ҫеревња.
Естөн вот менам і горт.
Вонну-тај керкуыс дорас,
Сетөн ме ола, бур морт.

Віңөт то ыскөвта ме дад-өн,
Керөсыс вон мыј суда.

Бокө-ед кежіс то дад-ө,

Таралі... Ыш-ыш-ыш...

То-таж беда!

Столаеіс зік коккез тыдалөны,

Ог вермы керөыны трек.

А чеаадыс вылын сералөны,

Нылө-ед лоіс то емек!

Төвнас вөрын.

Талун оң мі четчімө. Ајө віеталіс:
вөрө-пө колө мунны, пес вајны.

Ме понді сөрас вөзјіены.

— Отсавны меным мөдан пессө вајны?—шуө ајө.—А кынман-кө? Көзыт талун.

— Ог кынмы, аја, ме шоныта пастаса. Ме теныт отсала көс көзсө пілітны,—понді ме шуны.

— Нуөтлы зонкасө,—пондіс мамө бајітны.—Талун школаө немунны. Ас віңөтө, кыз вөрас ужалөны.

Ајө дад-даліс вөв і мі мунім вөрө.

Төвнас вөрын быдөс мөккод гожу-мыс-сөрти. Лым уеөм коскөз, омөн вевт-төма. Быд көз-бердө кучіеөм да улө нуукыртөм уввесө. Мыррезсө кыз чочком

шапкаезөн вевтөма. Кызрезлын, шпурез-
лын да лөмшурезлын лымыс абу унаөн
өкөом, а һевнаөн быд увоклас пукөом,
кыз чочком серөн серөтөм.

Туж муно чуклаесөмөн, доррес вес-
кытөс, ачыс өр-код пыдын. Узө кыз
вөрыс, шы-һе-төв... Öтiк увок оз вөрзы,
өтiк кај шы оз кыв...

Ајө туж-дорсiс азди көс көз, понди
сiјө керавны.

— Пiласө-тај, аја, ен бос сөрат?—
ме понди шуны.—Мекөт пiлитiмө-бы,
дыр тырмас теныт керавны.

— Кычө те етщөм лымас пыран?—
сералө ајө.—Пөрөта да быдсөн i кыс-
кам, гортын вөлие өрлаламө.

Ме сулала, видчига, кыз пондас көс
көзыс пөрны. А журам бергалө і бер-
галө ыланкыв, көдө неважын лыддым
школаын:

Көзөк те менам көзіңөј,
Вескыт, басөк пу!
Быд кадө, веж лысиңөј,
Гажөтан Көмі му...
Сулалан те вескытга,
да быдман вылына;
Пастасан вежа басөка,
да кызан пастыта!..

Мыла көсө шуоны лыса пуон. Ешишө кыщом
пуез лысаөе?

Кужат-ја ті төдмавны пуесө ылысан?

Кужат-ја нијө төдмавны кач-сөрти?

Вермат-ја пес-сөрти виставны—кыщом пуе песыс?

Откод-ја лысыс көзлөн, нивлөн, пожумлөн?

Вермат-одө лысө төдмавны малалөмөн, көр сін-
нез куһан?

Оз-ја туж сижө төдмавны дук-сөрти, скус-сөрти?

Төвнас керкуын.

Төв... Быдөс уҗө. Уҗө лымувтын
вөр, уҗөны ыббез, виҗез, уҗө дөревна.

Ареһас, көр ешишө ез вөлө гыриө
мороззес, челадокыс өтөрас кыз воро-
бејез чивзисө. Öни быдөнныс керкуө пы-
рөмас, кыз тороканнез шельө. Локтис

көзүт кад, а паскөмогыс челадыслөн умөлік.

Васу да Петра лочыт пуртөн ын пүе пільшккес кероны. Сувтотасө нїжө жаждорө, пільшккес дыр довјасоны, пільтчыны. А көда челадыс каңкөт орсө, велөтө сїжө кїез-вевдөрөт четчавны. Көда мамыслие чөскыт лөма-пїрөт корө, көда уңө.

А бура төвнас уңөтө! Горвылын шоныт, пөріе баб пукалө швыргө-печкө, а өшынсајын төлыс вїжгө да лымсө өшын эвеннезас лакө...

Рытнас локтїсө пїмі катајтїсез. Сөраныс ваяїсө струна да өшөтїсө сїжө полағувтө.

— Погоддаыс щыкө,—шүө өтыс.— Етщөмас куң тужө-кө інман, дыр лымсө лојан...

Керкуас ајө пыріс, сїја картавлын вөлі, пода доҗїрајтїс.

— Паскыт ыб-сајын көјїннез, кылө, уңҗалөны... Мороз-оңын...

Мамө ваяїс вурун. От катајтїсыс пондїс сїжө струнанас вартны: брөң! брөң! брөң!..

Челад кајїсө, көда горвылө, көда полағө.

От пімі катајтіеыс вöлі томынік.
Пыр сералышлö да бајітö челадыс-
кöt.

— Кылат, челады, кыз көјиннес
уһналыны? Öтöрас öні од-ед лыстö
петны?

Сыбöрсаһ пондіс загадкіез віставны.

— Тöd-жö, тöd,—шүө:—Лебзöны жуе-
сез, ныррезныс пуөлöјөс, а шыасöны
лагуша моз: ква-ква.

— Тöдам, тöдам,—горötö Јашка:—
вартаннес.

— Јут!.. А тöd-жö, тöd: Мыј короб-
јаö он вермы ігнавыны?

Челады оз тödö: уна ед еінозын мыј
ем, көдö коробјаö он сујыш.

— Вöv,—горötчіс Піла.

— Ок-те!—сералö катајтіс.—А ме
щöкта коробјасö полатысса вылынжы-
кö керны да сујышта сетчö вövтö, да і
тенö ајыткöt öтлаö содта!..

Челады дыр ез тödö.

— Шонді!—кінкö вöліе вісталіс.—
Шондісö он вермы коробјаö ігнавыны..

— Сіз! шүө катајтіс.—А тödö ного:
Кітöм, коктöм, воротаöt ветлö?..

— Етö тöдам: тöv.

Сиз бајитөмөн да ужалөмөн чулалө
төвса рыт.

Вісталө, кыз ті чулөтатө төвса рытесө. Мыј кератө? Мыј-јыліе жуасат-вістасат?

1905 годга 9 январ-јыліе.

Петербург городын (өні Ленинград).

Сөкыт вөлі көркө тсар-дырні овны
рабочејјезлө. Уж-понда јеща вештөмае,
а ужавны щөктывлөмае пемытсаң пе-
мытөз.

Рабочејјес не өтпыр корлөмае фаб-
рікантесліе, медбы ніја уж-понда бур-
жыка вештісө, да өд-дөн дырөн ез
ужөтө. Но кореөмнас нем абу вермөмае
керны.

Озжык отірыс өд-дөн верітлөм тса-
рыслө. Лыд-дөмае сіјө бур мортөн, ај-
тујө-пө сіја отірыслө. А деревњаезын
іңкаез да пөріе баббез „жын-јенөн“ сіјө
шудөмае.

Өд-дөн отірыс тсарыслө верітлөм,
абу вежөртлөм, што фабрикантес сы
сөлөм-дынө матынжыкөе, а рабочејјес
ылынөе сы-дыніе.

Бөрјөмае лун, кресенња, да јенне-
зөн, тсарыс портреттезөн пондөмае

мунны тсарскеј дворетс-дынө, корны тсарліе отсөг да бур-олан.

Сылөмөн локтöны, думажтöны, чожа-пö тсарыс ны-дынө петас, ај-моз челадкöt отірыскöt бајитас.

Петөм-ја тсар отірыс-дынө? Бајитөм-ја ныкöt?

Сіја повзөм отірысліе, зебеісөм ны-дыніе. А паныт ыстөм казаккөзөс вінтовкаезөн, щöктөм отірсө лыјлыны.

Не öтік тысеча сіја лунө вјјөмас отірсө, уна ранітөмас!..

Вөліе сы-бөрсаң отірыс вежөртөм,
кың тсарыс ужаліе отір-дор төждіеө.
Вөліе „ајтујас“ чапкөмае сіјө лыдды-
ны, а пондөмае буржыка пессыны сы-
көт, да асныс кошшыны тујсө бур
оландан.

Сің тсарыс керөм отірыскөт 1905 го-
дын 9 јанвар лунө.

9 јанвар.

Заводдез-пыщкіе ужаліесез
Сөд кымөр-моз петөны,
Сөкыт уң-бердын пессіесез
Талун гажөн мунөны!..

Төвок руалө, орсө плагөн,
Сералө шонді, кіетө бі.

Ужаліе отір мунө радөн,
Вылөжык лептө плагөн кі!..

Быд јурын талун өтік дума:
„дорјас тсар! Кокңөтас уң!
Кың ај-дынө мі сы-дын мунам,
Народлөн медјон сіја вуң!“

Ужаліе отір-дынө ез пет.

Народөс віны щөктіс тсар.

Віл олансө нылө ез сет.

Мувлө водіс отір сар!..

Вына отір, те бөбасін,

Тсарліе мывкыд те ен төд:

Аслат вірөн те гывјасін,
Аслат вынөн бурсө вөт!..

Быланкыв 9 январ-јыліе.

Куънеч черрез камгө дорө,

Ачыс піења горөн ылө:

Бур олан дор, бур олан дор!

Ег вунөтө мі январліе,

Кыңи ветлім корны тсарліе

Бур олансө, бур олансө!..

Бур олан мі корім тсарліе,

Көдө мыр-дәисө мјанліе

Љоквір-јөзыс, ъоквір-јөзыс!

Тсарыс мјан-дынө ез пет,

Бур олан мјанлө ез сет:

Аслыс колө, аслыс колө!..

Ыстис отірлө гөсеңечөн,

Көдө шуоны евіңечөн,—

Нате сојө, нате сојө!..

Сы гөсеңечеаң умөл лоіс:

Уна отір мувлө водіс,

Куліс-лаңтіс, куліс-лаңтіс!..

дыр-ја тсарыслөн властыс вөлөм?

Кін-дор тсарыс сулалөм? Кінлө бурсө керөм?

Кыщөм тсарыс-бөреаң 1917 годын лоөм власт?

Кін правітомае Временнеј правітелствоас?

дырмыјіе-ја сы-бөреаң пуксөм совет власт?

21 ЈАНВАР-ЛУНӢ Л Е Њ І Н Л Ӣ Н КУЛӢМ ЛУН.

Сіја лунӢ газеталын вӢлі гіжӢм:

21 ЈАНВАР-ЛУНӢ 1924 ГОДЫН РЫТНАС
6 ЧАСӢ МОСКВА-ДЫНЫН „ГОРКИ“ ПО-
САДЫН КУЛІС

ВЛАДИМИР ІЛЬИЧ ЛЕЊИН

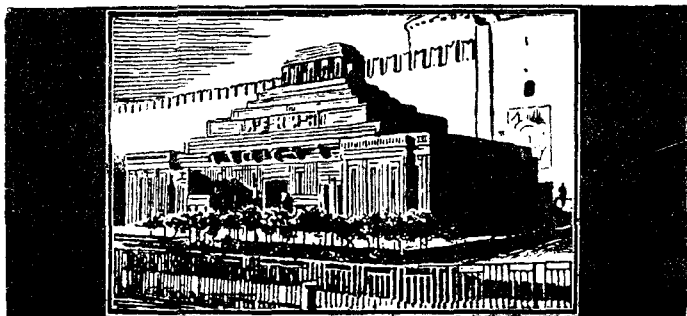
Лыддіс мїжанлӢ етӢ учітельша. Мї
Лењин-жыліс уна-код-њї тӢдам: кыҗ кӢр-
кӢ сїја тсарыскӢт пессӢма, кыҗ отірсӢ
велӢтӢм керны совет власт. Пондїм учі-
тельшаліс жуасны, мыҗ ешшӢ ег тӢдӢ
Лењин-жыліс.

— КыщӢм сїја вӢлі учӢтнас?

— КытӢн сїја велӢтчіс?

— МыҗӢн сїја шогаліс?

Учітельша мїжанлӢ вїсталіс. СыбӢр-
сањ мытчаліс карҗина—могіла Лењинліс.

Лењин-жыліс.

Владімір Ілліч олікас пыр төжді-сөма гов жөз-понда, челад-понда-да.

Сіја ешө велөтчікас пондөм нуөтны револютсионней уҗсө. Сы-понда сіјө вашөтөмае Казанскеј ыҗыт школаіе (университетіе).

1896 годын сарскеј правітельство Лењинсө пукөтөма турмаө. Турмаын пукавтөн сіја пыр гижөм піемоез рабочејжелдө, велөтөм нїјө пессыны буржујезкөт.

1897 годын правітельство ыстөм сіјө Сібірө ссылкаө.

Кујим год олөм Леңин Сібірын. Сы-
бөрын пышшөма сетчінсаң граңчасажө.

Граңчасажын сіјө пондөм бөра ужав-
ны, јонмөтны болшевик партија.

Партијаыс Леңин индалөм-сорті пон-
діс өтүвтны ужаліс јөзөс јонжыка кут-
чыны пессыны капиталисттезкөт да по-
мешчіккезкөт.

Сар шыбитөм-бөрын пуксис асланым
рабоче-крестьянскеј власт.

1917 годсаң да кувтөздіс Леңиныс вөлі
јуралісын Народней Комиссаррез Советын.

Токо Леңин индалөм-сорті мі кујим
лебтыны ассыным олөм.

Певральса револютсіја.

1917 годын 23 певраль лунө рабо-
чејез Петербургіс (өні Леңинград) пе-
тісө өтүвтчөмөн өтөрө, пондісө корны
һаң да помавны война. Војско керсис
рабочејјес-дор-жө.

Ужаліс јөз быдөс сүвтис сарлө
паныт.

Һем лоіс керны сарлө. 27-өт лунө
певралын сіја өткажітчіс престоліс.

Сің тараліс сарскеј власт. Но влас-
тыс сар-бөрын бөра-жө сүріс буржујјез
кіө — Временней правітелстволө.

25 октабр лунö Лєнїн да болшевик партија вїсталöм-сöрти рабочејјез да крестана бостисö власт асланыс кїö. Рос-сїяын пукєис рабоче-кресанскеј власт.

Гöрд армїа.

Мїян Гöрд армїа чужїс сек-жö, көр чужїс і совет власт. Важ тсарскеј армї-јаын салдаттесö велö-тöмає сулавны тсар-дор да буржујјез-дор. Кың баран-табунöс нїјö ыстывлöмає вој-наезлö војутны по-мешшїккез корман-понда.

Öнї мїян Гöрд ар-мїа — асланым армїа. Сїја тöдö, мылö кїас вїнтовкасö вїçö. Бур-жујјес пыр мїян со-вет страналö пїңнезнысö јїрöны, вој-наöн-бы мунöны. Совет власт нылö шуö: „Мї, ужалїсєєз, асланым кїö öнї бостїм влассö. Мї ужалам лун і ој — керам ас-лыным вїл олан. Некрыщöм војна мїян-лö оз ков, но кыңї тї мїянöс вöрöтатö, мїян ем бур-вына дорјїє — Гöрд армїа“.

А мукöд странаезас кінлö колö војнаыс? Ужаліе отірлö, рабочејјеслö да крессаналö, һекөр војнаыс оз ков, а колö буржујјеслö. Војнаыс нійö ешшö öд-öнжык богатитö. Нія сы-пора еералышлöны да олöны, а ужаліе отір војут, јуртö ны-понда пукты!..

Но мукöд странаезас öнi отырыс вежортны жö-һi пондiс кiн лептö војнаесö. Лептасö-кö буржујјес совет власлö војнасö, сек аеныс пöрасö: ужаліе отір ны-понда војутны оз мун, а вашöтас нійö власт-дыніе да быдмупаста керас совет власт.

Гöрд арміја.

Аеным арміја зорötим,
Һекiнліе сiја оз пов!
Тсарліе троннесö пöрötим,

Олан керімө мөдпөв.

Кыга лыд-дө, көр пукало

Міжан дона гөрд герој,

Көр винтовкаон сулалө,

да віңотө лун і ој.

Кың помешшік пондан локны,

Кыз-кынөм те, ој-jej-ој!

Јур-гөгөртө пондам кокны, —

Кулан штыкувтын, кың тој.

Міжан арміја советскеј

Ез-ед повлы һекөр-на.

Віт пелөса сылөн сотчө

Јурвевдөрас гөрд звезда!..

Паріжса коммуна.

18 март лун каңтылө быд мупаста ужаліе јөз. Ета лунө 1871 годын пролетаріат Паріжіе бөстөм власт аслас кіө. Ніја пондөм строітны віл рабочеј госудаство. Шүөмаөе сіјө Паріжса Коммунаон.

Коммуна ез вермы керны быдөс, мыј мөдіс. Јеща ешө рабочејјезлөн вөлі выныс. Ез сек нылөн вөв пролетарскеј парҕіја.

Чожа буржујјез өктісө војско да пөд-тісө коммунасө.

Парижса Коммуна вөтисö вiрö. Олис
сiја быдöссö токо 2½ тöлис.

Но мыј керисö парижса коммунаррез,
сiја некөр оз öш.

Ны-сöрти-жö пролетариат Россияис
46 год-бöрти шыбитис сарöс да бoетис
власт ас-кiö.

Öтöрын.

Öрiн öтöрöt котрасö,
Небыт дымвöтгас тупласö.

Аслас вылас віль пасок,
Журлас шоньт сөд шалок.
Ланко сы-дын бокас зөрө,
Оз і дугдыв бөжыс вөрө.
Өтөр көзыт, кынтө ныр.
Өрінок котрасө дыр.
Ој-төв нырсө көт чеплалө, —
Нылөн пасыс оз сажкалө!..

Шарік.

Шаріклөн коккес вісөмас. Кујім лун сija посувтын кујлөм сојтөг. Быдөнныс Шарікөс вунөтөмас. думажтө Шарік:

— Мыј понда керны? Быдөнныс менө вунөтисө.

Сеңулө төдлас үсөм Шарікыс. Лок-төм Сеңу сы-дынө, күсөк-һаһ ваяөм. Шаріклөн радыс мыј! біксө, Сеңуліс кісө һылө. А Сеңу сыбөрсаһ быд лун вердөм Шарікөс.

Вескалөм Шарік, мунөмас Сеңукөт котрасны. Гажа һылө: өтыс чірзө, мө-дыс увтө. Пантасіс төдтөм пон да пон-діс увтны Сеңулө. Шарік чепөссіс, да поныслө паньт.

— Ен вөрөт-пө менчим Сеңу јортөс!
Ме сija ог сет өбидітны!

Гижö пон-жылие.

Мыј-понда понсö вiзöны?
Öткoдöе-ја понлөн да каңлөн коккес?
Бура-ја четчалö пон?
Бура-ја аззö поныс? Бура-ја кылö? Бура-ја
дукалö?
Мыј поныс сојö?
Кыным пон-род тi төдатö? Öткoдöе-ја нија?
Кöда öдöөнжык авјö — пон алы каң?
Кöда öдöөнжык мортöе радeјтö — пон алы каң?
Мыј поныс керö рад-увја? Лөг-увја? Öтмоз-ја
сiја сы-пора увтö?

Гижö вiет (рассказ) пон-жылие: көр, кытөн, мыј
тi аззылт.

Рисуйтö понсö: көр сiја сулалö, көр сiја пукалö,
көр котöртö.

Бöжжез.

Вöвлөн бöж.

Мöслөн бöж.

Öшлөн бöж.

Каңлөн бöж.

Понлөн бöж.

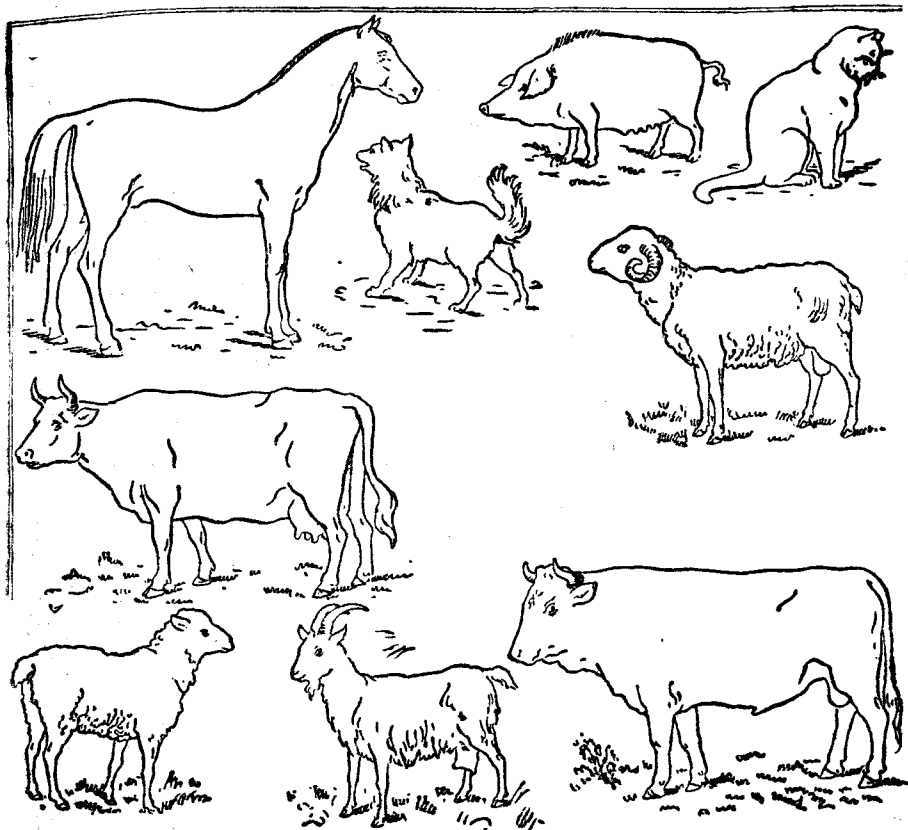
Ыжлөн бöжөк.

Кöзалөн бöжөк.

Межлөн бöжөк.

А бöбöе-жö Пашко Машакöt. Мыј
токо нија оз i керö. То бöра керсöма
каңнезö. Кыкнапныслөн бöжжез.

— Ој, ој, ој, но i бöж тенат, Машу!
Жыв-тај пашмöм јур!

Шырыс сөд.

А іңас?

А көчыс төвнас?

А јенежыс?

А көз?

А біыс?

А лымыс?

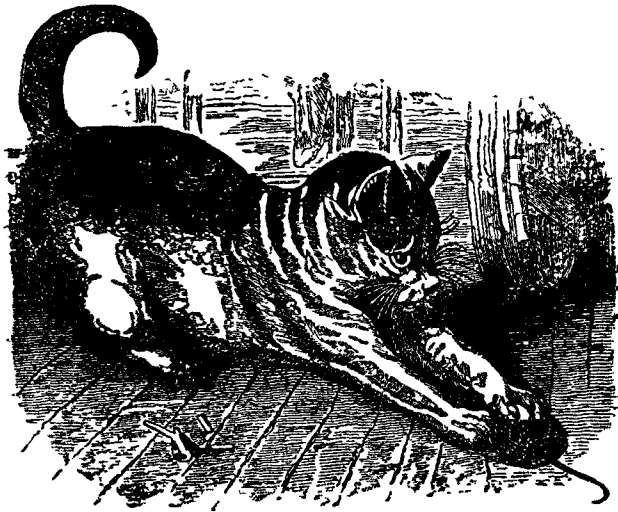
А рака?

Кань.

Муръө, муръө кань,

Сказкі висталө.

Ныр миссөтө кань,

Гөссез віңісө.
Аслас волкыт гөныс,
Гыжжез лочытөс,
Куз да пуштөм бөжыс,
Пиньез жылаөс.
Косаласө шырліс
Гыжжез епинасө,
Куртчаласө сыліс
Пиньез боккесө.

Каң да пон.

Каң пондөм сожны јөв. Сы-дынө
доктөм Шарік. Каң пыш-ш-ш керөм да
нырсө поныслис гыжјөвтөм. Шарік каң-
сө бөжөттис. Пондөмас сетөн пурсыны.

Јепім коҗыштөм нiјö көзүт ваөн. Каң
чепөсөм да кајөм горвылө. Шарик то-
ко ыбөсө.

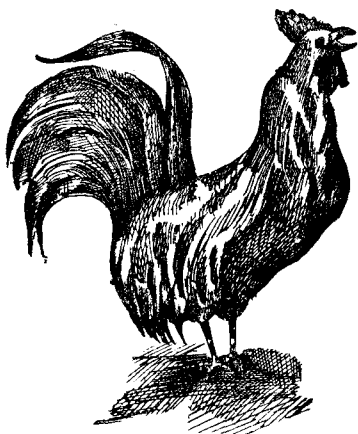

Паша да Герко.

Паша: Ноко, Герко,
Ое-ко пелтö,
Пондамö велөтчыны.
Сöd ныр, сувт,
Ен те вувт,
Бокö ые пөрөтчыны.

Герко: Пашко, мыј те?
Лакөс ныр те,
Ме-ед учөт ешö пон.

Котрасышны,
Быгласышны
Недыр лез мөнө бур зон.

Петушок.

Петушок, петушок!
Зарңја те сорсок!
Мыла оң те четчан,
Гораа кытсаган,
Ваңусө сајмөтан?

Керкуын.

Лабіч-дорас, өшын-вестын
Шлаткө кыё ded һинкөм.
Лыддө кыга пызансајын
Учөт Ваңу дез-кынөм.
Мамныс долгө ырөш керө,

Бабныс кага гытчөтө.
Мича нылөј пызан-дорас
Печкө, гыжнас шваткөтө.
Керкушөрас, паскыт жеклын
Ајныс вурө вил ејјөс.
Кычан кујлө пызанувтын,
Нулө Ваһлие кокпыдөс.
Керкупастас чапкө бисө,
Бура сотчө сартасок.
Сылие кан кујлө витекөн,
Шонтө горлас асеис бок.

Карко.

Локтис Öндрейлөн ајыс вөрсаһ. Вайис дод-тыр пес. Карко кыскытөһһис бура пымалөм. Пар токо вывеис кајө. Јускис ајыс вөвсө да шуис:

— Öндрей, зимлава вөвсө.

Петис Öндрей, малыштис Каркосө чукаөттеис да горөтчис:

— Батушко те, мызһн?

Карко нырјыштис чуканас Öндрей-лие шапкасө. Öндрей јөртис Каркосө картаө да горөтис:

— Мам, вај-жө меным он. Вевттамө Каркосө.

Чулалис кык час да Öндрей летчы-лие Каркосө јуктавыны.

Чібу.

Быдмө Өндрейлөн ешө чібу. Өддөн-
ед сіја басөк, гөныс токо евітталө. Ле-
засө көр өтөрас, бөжсө лебтас да пон-
дас гөһајтны. Шын токо кајө бөреа-
һас. Бура сіјө радејтөны, быд лун гөн-
сө весөтөны.

Пеганука.

Пеганука те міјан
да бур вөліһөј,
Өддөн тенө радејтам
јур вердісіһөј!
Тетөг овны комі морт
лун оз вермы,
Тетөг сылөн шоньт горт
оз і шогмы...

Гожумбыт ужалан те —
мувлөт ветлан.

Тöлыс лоқтас—он муг те:
деңга шеттан!..

Повзис.

Вадөр-дорын ысласө Ілля. Мөссез пондісө лезчыны јуны. Көзүт нылө, јурнаныс берің-берің керісө да пондісө котөртны.

Повзис Ілля. думажтис — сіјө пондасө лүкавны. Котөртис лымпыцкас. Коккес сібдісө да үеіс. Сетчө ешө буражык повзис Ілля. Пондіс путрајтчыны лымјас, пырө ылөжык і ылөжык. Кыз вермө горөтө, горзө:

— Ој, мөссес лүкалісө-ө-ө!..

Локтис Марін да шүө:

— Мыј те, бөбов, горзан. Мөссез-ед кынмөмас да сіјөн гөһажтөны. Күтис да кыскис Марін Ілляос лыміс.

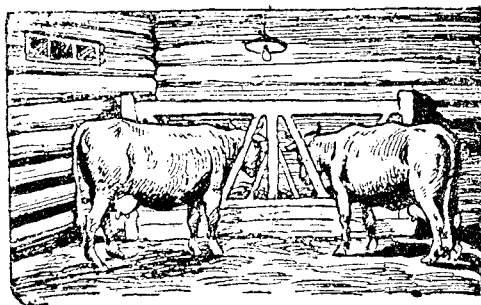
Гөрдаһ.

Мамыс висталис Пашалө:

— Мун Гөрдаһсө јуктав.

Паша кыскис горіе руша ва да пізналіс сіјө. Петкөтис Гөрдаһлө гідјас.

А сы-дынын кыщом шонит! Абу өтик
остаок. Стенаас ошын. Југыт, кың кер-
куын. Оңас Гөрдаңлөн сулалө көрмуш-
ка. Вылө каяө труба. Сет петө умөл ру.

Рытнас мамыс лыетіс Гөрдаңсө.
Јөвсө сысјаліс нөл кашыкө. Водікас
Пашасө мамыс вердіс нөкөн.

Герань.

Умөл оланис Сераңлөн. Картаис
вевтөом іңасөн. Быдлаот тыдалө шуч.
Локтас көр көзытыс, бура і кымө Се-
раңыс. Сојө, сојө көрымсө, а шонытыс
со оз сод. Пондас сек баксыны Сераң,
кытсаены:

— Кынма-ңі, кынма, петө-жө...

Петас көзайн да шуас:

— Јуө бы мөсыс. Мамныс, вашөт
мун вадөрө.

Кык-кусиң көстисөмөн лезчө мөс вадөрө. Чукһитас көзыт васө да каяс бөр.

Көр-һи етщом оланас Сераһыс етас јөв.

Төд-жө, төд, Заплод коласөт еивеј вөв виҙөтчө.
Тув-вылө мыј оз туж өшөтһи?
Кык шыр, һоль бөж.

Подда картаез.

Умөл мијан дәревһаын подалө. Картаез көзытөе, коһушнаез һищтөмөе, быдлаөт пыртө. А кокувтын һағ һағом, водһи һекычө.

Јукталөһи подасө көзыт ваөһ, јукмөсис. Вердөһи көрымөһ, а тулыс-гөгөр иғас чапкасө, да ешшө бајитөһи: „мыјкө-пө јөвыс мијан мөслөһ уһа чинис?“

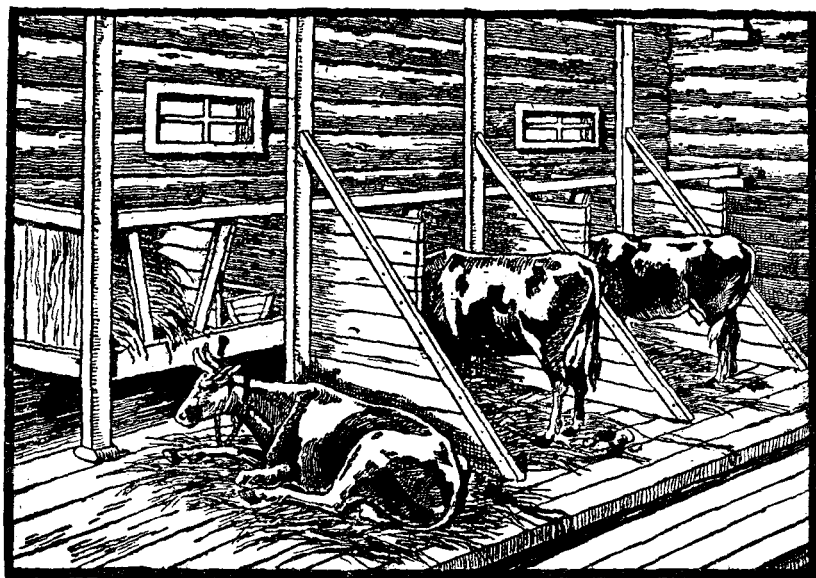
Умөлөе мијан дәревһаын мөссес, тулыснас уһа и уеалөһи.

А вот Пилә Өндреј мөдһөж виҙө.

Карта-гөгөр быдөс жһи лөсөтөһ, төвһаһ лымыс оз пырғөт. Коһушнаез шонһытөе, һищһиһи, өшыһокаөе. Өшыһокезас етөклоез теһөһ.

Пилә Өндреј грамотһеј, пыр лыдө агроһомскеј кһигаез. Сижөһ и төдө, кығ колө подасө вөдһиһи.

Көзүт ваён подасө отпыр оз јуктав.
Загон-шөрас сылөн лөсөтөм горок, а
сы-вылын ыжыт котол ва шонтыны.

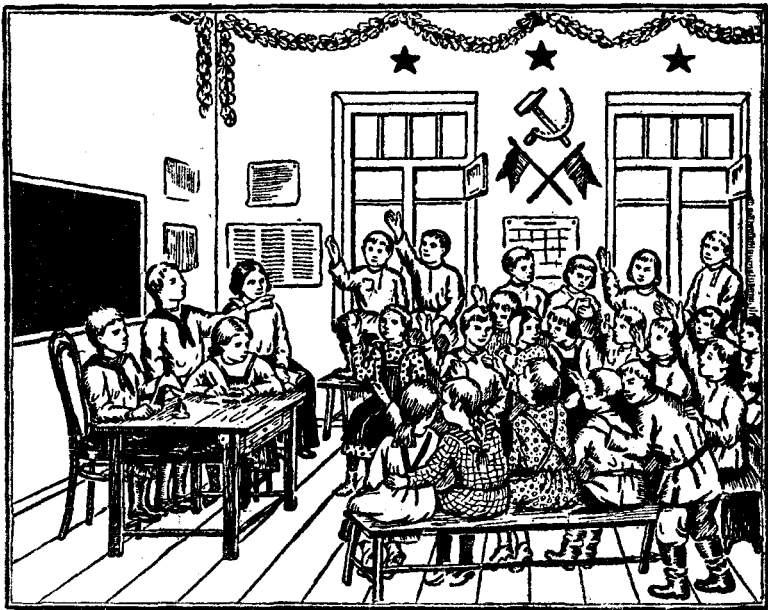

Сылөн і курөгтес оз пондөтөны
колктавны. Пила Öндрей мијан-моз оз
вијө қескыт курөг-позјын, гороз-ув-
тын, а ны-понда сылөн ем југыт шо-
ныт гідок.

Кыз тiјан пода виқоны, удоны-вердөны?

Собрание.

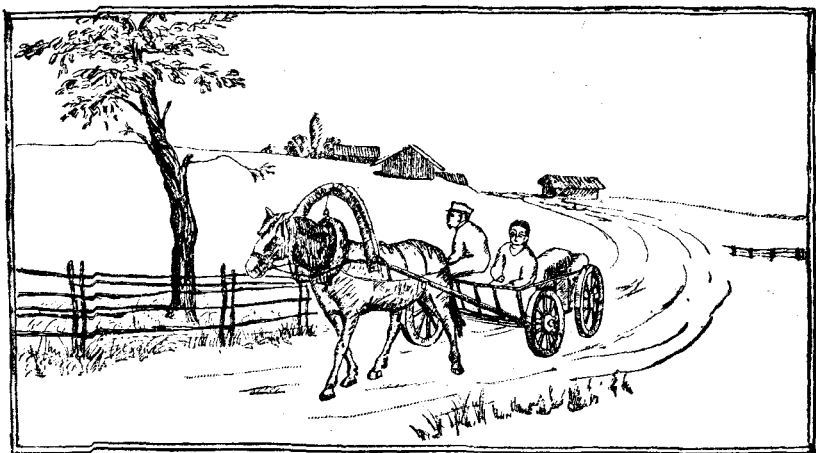
Талун школаын вөдi собрание че-
лавлөн. Быдөнныс өкөылісө. Проқкөсө
бөрјисө председателө.

Перво кывзисö Јогорöс. Сija вiста-
eic кыç ветлöм мöдик школаö, мыj сет-
чин аззылöм.

Сыбöрын мöдпöв бөрjисö учкомнысö.

Чулалeс собрaнне да быдöнныс пон-
дисö сывны дeтскеj Интернатсионал.

ТУЛЫС.

Віэотö (примечайтö) тулыс-жыліе да гіжö.

Кыщöм кайез медоэ локтöны лунлансаан і кыщö-мөс сы-бөрсаан?

Көр воробейез пондасö новжыны ізас да гөн поз керны?

Кыз тулыснас гөрт-подадөн вежишö гöныс?

Көр курөг-баба пуксөтöны колъ-вылö?

Көр медоэ пондөтчö көк көкны?

Кыз көзан кад-кежö көзыс заптöны, мыжөн сижö сорөйүжтöны?

Кыз пешлöны чужана-жа көзысыс?

Көр быдмöны медоэза зориззез—лымдор чачаез?

Кытөн нija быдмöны?

Кыщöм местаезын лымыс меддыр олö?

Мыж лөб ji кылалан-оэас? Мыж ji-плассес ас-выланыс кылөтöны?

Ыжыта-жа вавис содö? Кыныміе тулыснас содлö?

Кыщöм лымувтын мөймуса туруныс? Лиссез?

Көр петö пистік? Кыщöм сija сы-бөрсаан лөб мувлас?

МИАН ӘНЪЕВИН.

Понь.	Лунтыр кымора. Лым усө.	Әежурнеј Панов Миша.
Вт.	Өддөн миҗа. Вјјалисө воҗваез.	Әежурнеј Ғеҗујева Ғина.
Ср.	Асывнас вөлі көзйт. Луннас шонтис.	Әежурнеј Ңекрасов Васа.
Четв.	Талун вөлі миҗа. Рыт- нас уеіс лым.	Әежурнеј Зубов Ваһа.
Петь.	Шонди, миҗа лун. Ветлім вөрө.	Әежурнеј Јесніков Паша.
Суб.	Лун-төв. Шоныт. Рыт- нас кынтис.	Әежурнеј Радостева Ңура.
Кр.	Шоныт. Тујјез пон- дисө сөдөтһы.	Әежурнеј Макар Олга.

Тулыс локтө!

Луніе-лун шонди сотө буржыка і буржыка. Колөм һеҒелө лымлөт ез поҗ мунны, кок вөјіс, а талун чарөм. Кот те кычө мун, кот мунда котрае, — оз вөј кок. Гөпһезөт да логҒезөт лымувтас ва өкөө. Вөр важын-һі чапкіс вывеіс лымсө. Миҗа лунө сулалө, сералышлө, кыҗ уҗансаһ сајмөм.

Шонди моросsezлын лым сыліс. Сетөн лымдор-чачаез пондiсö петны. Чожа локтасö сөд-кајјез, колö кај-поз сувтöтны. Асыввес лоiсö гажаöе да мичаöе.

Шонди петан-оҗас öд-öн кылö, кыз таррес кутыртöны. Луншөрнас лым-увтiе пондiсö шоррез пiчкiены. Тујјез сөдöтiсö. Рытнас вöрын суҗ уксö — тулыс локтö!

Тулыс локтö, челад, гажа кад!

Гiжö тулыс-јыліс, кыз сiја жагвыв локтö. Кыным кад годлас? Кыным миесчөн быд кадые? Кыщöм кад медкуҗ? А кыщöм медҗеныт? Кыщöм кад тi öд-öнжык радејтат? Мыла?

Гiгөн орсан.

Гарјöмас челад лымсö. Гöпас пук-тöмас клач, а сы-бердö домалöмас гез.

Сыбöрын гөпсö тыртöмæс лымнас да
вевдöрас кiстöмæс ва, мед кынмiс да ез
шед. Быдöнныс ваяжöмæс кык-кужiм отоп-
кiөн, — то теныт i сiг сожан.

Пондiсö орны. Сiг көв-бердö кут-
чiсöм Јогор. Мукöдыс гусалöны сiгсö.
Јогор нысöрын котрасö, а сiг көв-берд-
сiс оз лезчiс.

Быдöс Јогорлiе гусалiсö сiгсö. Не-
кiнöс ез вермы кутны.

Ысласöм-жылис.

Но мунда талун челадыс ысласöны.
Кöда лодкаөн, кöда дадөн, кöда кока-
-дадөн. Проңа кватiтöм ассiс кока-дад-
сö да петöм-жö ысласны.

Вонну ыскөвтöны сваѣбаөн. Кутчі-
сöмас öтамöдныс-бердö унаён-ед, да
лoз і ыскөвтöны.

Кока-даѣ Проңлөн бура ыскөвтö.
Пукөйс да щынён пондiс лөзчыны кер-
рөс-увтас. Сыбöрын аслас лодкаö пук-
өйс Öкүл да гурötны пондiс ыскөвтны.
Рытöз ыслаөсö, зык токо сулалö.

Лым чапкөм.

Кажiс Јогор керкү-јурлö лым чапкы-
ны. Öт жынсö чапкiс, да пондiс мөдөр-
өйс чапкыны. Лымыс мезмiс, Јогор лым-
сöрас. Кажок кыз лөбзiс. Моросöззiс
тащкiөс лымас да дорөсiс, һекыз оз
вермы петны.

Ғима шателъныкын.

Челад талун ветлісө Ғима шателъныкө рос-шатлө.

Öd-dön i уна сетчин көч еледыс. То сетөн бад-увтас лымыс жамаөн сылөм, тыдалө, көч кулөм.

Пондисө челад керовны рос-шатсө.

— Јогор, Јогор, візөт-жө мыжыждаөені бадас почкаес, — горөтіс Трөпім.

— То, то, візөт, естөн емөс-жө, кышөс-ні лөсөтчөны петны, — шуө Трөпім.

Челад чеглалисө бад-шаттез да вайисө школаө мытчавны велөтіелө.

Чарөмлөт.

Оз талун сайміс Јогор. Боетіс кыгаезөн сумка, сујыштіс һаһ да муніс Петра-ордө.

Петра талун дыр узіс. Саймөтіс Јогор Петрасө: „Четчы, Петра, мунам школаө. Öтөрас талун öd-dön гажа да бур“.

Курһи-верһи пастасіс Петра. Пондисө мунны школаө.

деревна-понас ны-дынö ешö ötлаа-
еисö Пила, Мари, Öрин да Пjодорок.
Петра шуö:

— Челад, мунам чарöмлöt, вiцзез-
лöt вескыта.

— Мунам, мунам. Бура талун чарöм,
лебтас мiжанöс, — баитöны челад.

Пондiсö бöбавтөн котöртны челад
чарöм-куза. Пырисö вöрокö. Быдöнныс
рjаксöны. Кыз-увтiе четчöвтiе кöч.

— Кöчыс, кöчыс! Трiпан! Трiпан!

Ускötчiсö кöч-еöрö. да кыс те кö-
чöс верман кутны? Бöжсö токо нылö
мытчалiс.

Бöбавтөн да кöч-еöрын вötлiстөн ез
i кажалö, кыз чулалiс кадыс. Локтiсö
школаö, а сетчiн велötöны-нi.

Комі-празьнік.

Талун Комі-празьнік. Эта лунö ое-еіс міжан Комі округ. Ајнымöс нулötим комі-рыт-вылö. Оз-бы вöлі мун, уна-пö быд уҗыс горт-гөгөр-да, ог-пö јешты. Кыскöмөн сіјö кыскім.

Школатыр јöz. Вісталисö доклад, кыз оеірыс тсар-дырҗи көркö олөм—умöла да сөкыта, кыз локтөм Октабрскеј ре-вољутсіја да сүвтөм совет власт. А совет власт быд СССР паста лөсөтөм натсіональней округез да автономіјаез. Сің-жө і міжанлö коміеслö сетөм Комі округ. Вісталисö, мыла талуҗа лунсö быд комі мортлö колö төдны. Мыла колöны комі кыҗаез, мыла школаын коміөн велötöны.

Сылісö комі сыланкыввез, вісталисö кывбуррез (сөікотвореҗҗеез).

— Гажаа-пö чулötимö Комі-празьнік-сö,— локтис да шуö ајö.— Ме-пö ег төдлы, мыјлö празнујтöны Комі-празьнік-сö. Ег төдлы, мыјлö Комі округсö, комі кыҗасö лөсөтöны.

Өні төда, мыјлö сіјö, төда кыщөм бура да быщөма ужалö міжан Комі округ ужаліс јöz-понда.

Городок.

Кіетö тулысаа шондi жүгöрсö öшы-
нöt. Көр-нi сетцöм гажа лунö челад
пукалас керкуын. То Сава-дынын ке-
рöсас öкeöмас: Јогор, Јепiм, Онтон,
Мiков да уна ешö челадыс.

— Орсамö городокөн, — шуис Онтон.

— Пондам, пондам.

Казавтöг шогмисö ыжыт лым кокол-
лез. Чукöртисö нiжö челад öтлаö.

— Но, кiн ме-дор? Локтö татчö, —
шуö Онтон.

— А кiн ме-дор? — горötис Јепiм.

Јансötчисö кык торжö. Бостисö чаг,
öt-боксö vadисö. Пондисö ворожитны,
кiнлö пукавны городокын. Городок дөн-
зис Онтон чукöрлö.

— Но, челад, ед сетчö. Пондам
војутны!

— Кыщöвтö Онтонсö, кыскö кокöв-
тис, берездötö! Пырö городас, пырö! —
чiрзö Јепiм.

Баға лебiс былiс војна. Тулкi-мелкi
берездасöны, уeöны, кaјöны...

дыр пессисö. Нeкöда оз сетчö. Пе-
мытöз орсисö. Гөрд чужöмбаннезөн пы-
рисö горттезаныс. Бура еoisö-јуисö да
чöскыт онөн лаһтисö.

Тулыс.

Вот чудаліс көзыт төлыс,
Локны пондіс тулыс.
Шонді вылына-ны ветлө,
Локтө гажа луныс.
Керөс-дорын му мытчісіс,
Шор котөртө, долгө.
Іңка кајіс говнычавлө, —
Струбічаөн голгө.
Челадоккес пастөг, көмтөг
Өтөрөт котрасёны.
Мужык-пөлөс быдтор керө:
Щупсёны, керасёны.
Кајыс чівзө, поз лөсөтө:

Аззö, доктіс тулыс.
Луни-луно лым сылötö,
Шонит доіс муыс.

Мыҕаһ Јогор пондіс шоҕавны.

Петіс Јогор школасаһ öтөрö. Но і шонит вöлі луныс. Керку-јуррезліс топötöны вiјалöны воҕваес. Шондісајын öшötчöмае кыз маеісеез куҕ воҕваез.

Бостіс Јогор палка да бри-бран жу-гötіс воҕвасö. „Öd-dön басökкөе кынмөм воҕваес. Наттö-ed сетщөм-жö чөскытөе нiја“, думажтö Јогор. Пондіс куртчавны кыз сакар. Öтiк, кык-тор сылötіс öмас да һылыштіс көзыт васö.

Ашынас голосыс ез до. Горшас һа-һыс пондіс кышасны, оз поҕ һылавны. Кыскіс ајыс Јогорөс больничаö. доктур вiсталіс:

— Зонитлөн евинка. Кытөн сiјö кынтöмыт?

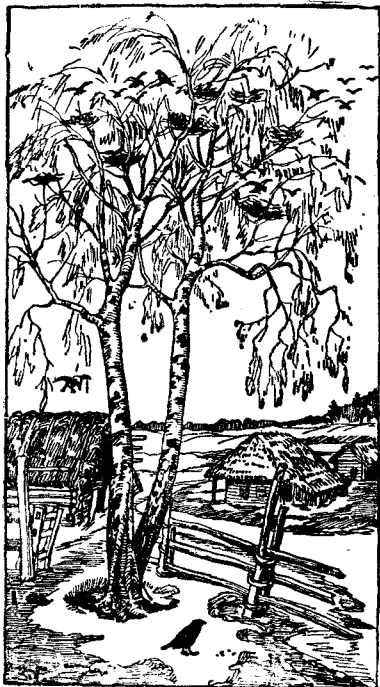
— Некутөн ме ег кынмы, токо төн школаас еojі кын воҕваез, — шуö Јогор.

— Бөб те бөб, кувны-ed верман ета-поніе.

Göd ракаез.

Леҗчө Пома шко-
ласаң. Јөргінов са-
дын пукалө сөд ра-
ка. Göd рака мыгөр-
нас кырнышкөт өт-
код, токо нырыс сы-
лөн чочком.

Пукалө кыз-вы-
лас да нырнас көс
шаттез чеглалө. Не-
ылын пукалө мө-
дік. Сіја уна-ны чу-
көртөм көс шаттесө.
Чожа кытчөкө леб-
ғыліс да вајіс вөв
гөн. Тыдалө-ед, ніја керөны поззез,
кољтавны мөдөны сетчө.

Паша керө кајпоз.

Аздіс Паша пөв-торрез, бостіс мо-
лоток, көрттуввез да пондіс керны кај-
поз. Öтiк бокө керіс оста да остаувтас
вартіс тулок. Шеллесө тупкаліс торкөн.

Кајпоз көрталіс куҗ пощ-бердө да
лебтіс ошынувтас. Пощсө кыклаөт көр-
таліс гезөн, мед кајпозыс ез вөр.

Ашынас-жө локтисө сөдкајез. Шутъ-
навны-сывны пондисө Пашаыс кајпоз-
-вылын.

Сөдкај.

Поветувтын ме пукала,
Вөсја, кера вил кајпоз.
Сөдкај кыздын вон пукалө,
Керны колө сылө поз.
Сіја локтис сарің-сајіе,
Пондис сывны піңһасө.
Уна гажсө јөзлө вајіс:
Куз дун зулзө, шутһалө.
Кајпоз-јурлас то пукалө,

Шекеё борднас, гажөтө.
Пиеña сылө да горалө,
Көзүйт төвсө вашөтө.

Töd-жө, töd. Жождшөрын көс Матвей четчалө?
дорөм пон, кытчө мунап?
Шырөм тошлө кыщөм делө?
Оста бока көјин?

Шоныйт лунө.

Öd-döh-ñi-ed талун шоныйт луныс.
Ваыс вевдөрас-ñи мытчиёис. Котөртны
пондиё шоррез.

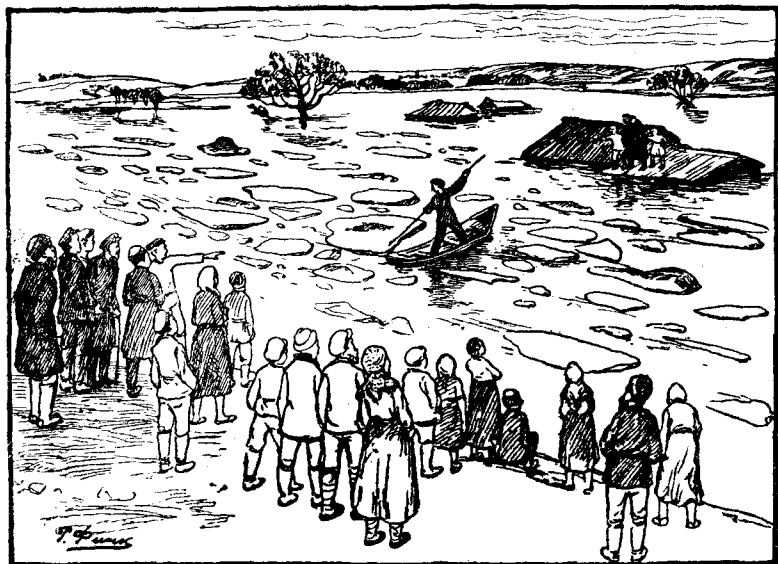
Петисө чельад школасаң өтөрө, кот-
расөны - прудјисөны. Ыжытө-ed прудсө
керисө.

Сыбөрын лезисө, — шолъыны пондиё
котөртны. Чельад котөртөны ва ныр-
-сөрас. Пашко ñилдиё да таралиё шо-
рас. Луъва лоис. А мукөдыс сетөн вак-
сөны сералөны.

Ји кывтө, ваыс оғгис.

Отырыс мунда вадөрас. Талун јиыс
вөрчис, пондиё кывтны. Лезчисө сакке-
зөн черисө кыјны.

Тринөтөны кывтөны посñи ји-торрес.
Вон өтик сакыштиё ји-увтсө да уна-ed,
бель токо, лебтиё шаклејсө.

Гувлө лым чапкөм.

Шондi моросsezлын абу-нi лымыс.
Колтчөм токо карта-бөррезö да jөр-бок-
кезö.

Мiтреjlөн аjыс дод-далiс вөв. Пук-
тiс дод-дас ыжыт короб. Мiтa jуалö:

— Кытчö-кө, аjа, мөдан муны дод-
нас етшөм нaтас?

— Мунам мекөт гөнaйтны, — шуö
аjыс.

Мунисö вөвнас тола-дынас, пондiс
аjыс течны лымсö коробас.

— Аjа, кытчö мөдан етö лымсö вош-
тыны?

— Тенö мöда вердны гожумнас, көр
һаһыс бырас.

Пондiсö кыкнанныс серавны. Виçотö
со Мiтреј, кытчö нуас ајыс лымсö.

Тырис короб, вашöтiс ајыс вöвсö гу-
-дынас.

— Пыр Мiтреј гуас да тал лымсö.
Пондiс ајыс лымсö шупкыны, а Мiт-
реј талны.

Тулыснас.

Тулыс локтö, гажа тулыс!..

Вавлын јi кылалiс.

Луныс содö, космö муыс,

Кöзыт төв чулалiс.

Тулыс локтö мiча кадөн, —

Быд-оланыс сажмö.

Быдö лептö јурсö радөн:

Гажа пора локтö.

Шондi кiетö аеиc југөр,

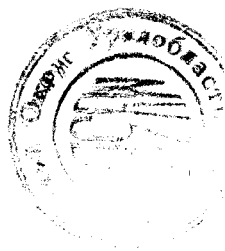
Кың пагасö лiсөн,

Басöк зорiң петö гөгөр,

Төвчiк ветлö бусөн...

Асланым мельница.

Пондiсö котöртны шоррез. Челад
быдөнныс öтöрын: көда көртзырөн, көда
бедөн. Öтiккез шор лезöны, мöдiккез —

прудитоны. Серга мельница лөсөтө. Бостом палка, шорас бөрөдөз вартөм да пунктөм сижө поперег шорлас. Шорыс бергөтө сылиэ колососө. Радыс чельдыслөн мыж: мижан-пө ета мельница!

Көрталөм Серга колосо-бердас сунис, а сы-бердө чаг. Сунисыс каттисө палка-бердас, чагыс шор-паныт кая, бытте пыж. Чельдыслө диво, а Серга шуө:

— Көр быдма ыжыта, сек збылнеж мельница кера, ачым лоя мельникын.

I мај — празнык ужалиэ јөзлөн.

Первөј мај лун празнујтөны быдлаын му-вылас рабочејјез да крессана. Первөј мај — празнык ужалиэ отирлөн.

Гөрд дөрапасезөн нија петöны ета лунö öтөрö да ветлötöны, виçötöны асеіныс вын.

Мижö школасö мөдötим, керім гөрд дөрапас да ветлötим-жö асланым деревнаöt, асным сылім: „Смелжыка, коміез, олö...“

Ужаліе жöз вына, сіја јона öтлаасөм быдöс! Кöда ужалö, сіја токо і вермас керны аслыс бур олансö!

**ПЕРВÖJ МАJ — ПРАЗНИК БЫДПАГТА
МУ-ВЫЛІГ УЖАЛІГ JÖЗЛÖН!**

Первöй Мај.

Талун школаас челафлөн празнык.
Вон Таһа мөдөтчөм кыз кај.
Быдөнныс радужтчөны, ылыны,
орсөны:

Талун празныкыс Первöй-ед мај!
Ета празныкыс ужаліе отырлөн,
Годіе-годө празнујтөны пыр.
Мувліе гов јөзыс, отлаө чукөртчө,—
Етө празнык візчіеім мі дыр!

Воннез.

Те — крессаһын, ме — рабочеј,
Міјө текөт воннез.
Бур олансө ег аңдылө,
Ег велөтө зоннез.
Ҡатын чужим, Ҡатын быдмим,
Зыбкасаһ ужалим.
Өни властыс мијан лоис,
Умөһ дун чулалис.
Так мунам-жө өтик тужөт,
Міјө текөт воннез.
Пондам дорны ми вил олан,
да велөтны зоннез!

Керку-дынын.

Вон Турөпов Закар өшынувтас пу-
щөтө гез сабан-бердис. Пущөтис да лез-
чөтис вадөрө көтөтны.

Кажис да пондис гирскыны гөр-дорсө
подпілокөн. Гирскис, гирскис, сыбөрын
кутчисис лөөтны гөрјурсө.

Зоныс, Васкаыс, пуксөм заваліна-
-вылас да чаггезис вундалө гөр вож-
жез. Гөрјурсө да росокасө керөма-һи.
Сабантујө көстөм катаһ.

Вадорын.

Јетрем Васка да дома Миков вадорас керөмае би. Би-вылас пунктөмае кузкыңовеј шатін.

— Мыјлө-нө ті сјјө сотат?— јуалө Степан, Васкалөн зоныс.— Ул сја да-ed оз сотчы.

— Мі сјјө ог і сотө, а токо пөжам,— шуө ајыс.

Њедыр-мыјіе кутісө шатінсө да пондісө көстыны піна меж.

Кузњеча-дынын.

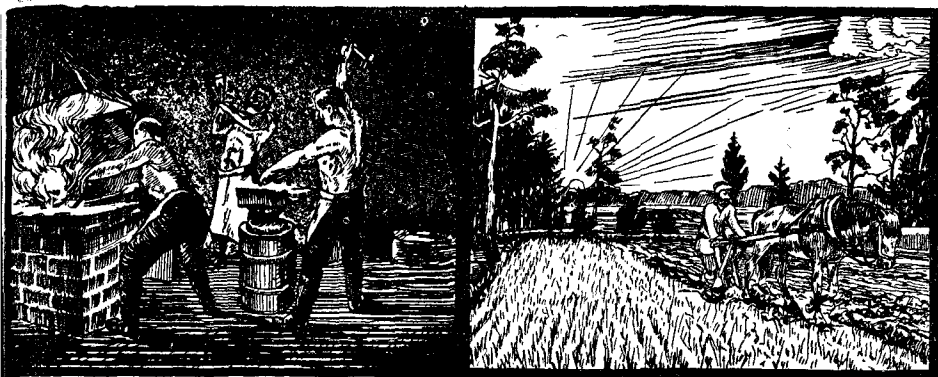
Јона Пјодор зоныскөт, Тімакөт, кајісө Баранө кузњечаө. Тіма ез вөвлы ешө кузњечаын.

Кузњеча сулалө шор-дорын. Локтіс кузњеч. Оетіс ыбөссө да пыріс кузњечаө.

— Те, Тіма, кут етө гез-понсө да кыскав, а ме понда шонтны көртсө,— шуө кузњеч.

Ајыс боетіс балда. Көр гөрдөтіс көртыс, кузњеч кыскіс сјјө біеіс кљошјјөн да пунктіс наковалња-вылө. Пондісө стукјыны-брјақјыны көрт-кузас.

Ажыс һедыр вартис. Кузьнеч пондис
отнас камгыны.

Чожа шогмис пиһа пиһ. Сы-коста лок-
тис уна отыр: көда гөр лөсөтны, көда
плуг, көда сиз-жө керны пиһа пиһнез.

Чужо-ја тенат көзысыт?

Міжан комі морт важ-моз пешлө чу-
жансө: отопкыын быдтө. А агрономмез
щөктөны мөднөж. То кыз колө көзыс
чужансө пешлыны. Бое нійө сусексөт
вевдөрсөс кырым кык-кујим (һе от мес-
тис) да пукты дозјө. Сы-бөрсан сиз-жө
кырым кык-кујим сүзөт сусексөс шөрсөс,
сја дозјө-жө пукты. Кујимөтпыреа кы-
рым кык-кујим сүзөт сусек пыдөссөс,
өтлаө дозјас-жө пукты. дозјат өкөас
соз-мөд, сорлав сјө буржыка. Сыбөр-

саң доzeit бос өтик тыржык кырым да
теч Һевнаһн пөвоклө, вiт-кват торjө.
Сөрлав нiјө быд торсө јанын, быдлаис
чепөлнат бос Һевнаһн да кычөкө бокө
кер виъ тор. Медбөрја тортө сорлав да
лыд-дөмөн бос сетис 100 тус (бөрjытөг).
Нiјө 100-сө пукты чужтыны, да Һе отоп-
кiө, а то кыз.

Һе пыдын блiдлө (тарелкаө) олсав
ва-трепiч, медбы сiја вөли чочком да сөс-
төм. Трепiчлат чапкав омөн ено 100 тус-
тө да вевъғы сещөм-жө ва-трепiчөн (Һе
өд-дөн топ, медбы воздукыслө. тujic
пыщкас пырны). Сыбөрсаң блiдсө вевъ-
ғы пөвокөн. Быд-лун виçотлы чужтан-
сө, сiемөм тусесө чапкавлы. Виçот, мед-
бы көзысыс пыр вөли ва-код (ен сет
космыны).

Кујим-һол лун-бөрын көзыс тусет
чужасө. Те пуктiн 100 тус. Кыным тус
чужасө, сы-сөрти те аздан бур Һе көзасыт.

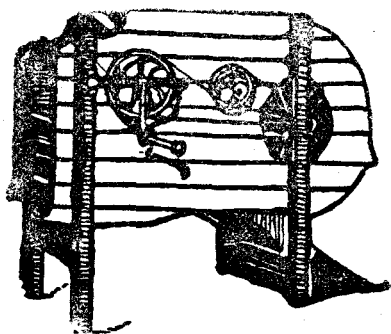
Јеща-кө чужасө, сещөм көзыснат ен
көз, Һем оз кај.

Көзыс-бөрјан машинаез (сортировкаез).

Көзысын уна јог, а көда төлөтөм
кiөн (төв-јылын зырөн), сетөн ешшө

унажык. Бөржытөм (сортируйттөм) көзү-сын тусеыс не өткөд: көдә гыріе, а көдалөн едлөмөсыс вөсн-ітік, өтік кыш вылас.

А көдә тусеыс јонжыкө да буржыкө лезас петассө: гы-ріеыс, амі посныыс? Естөн учөт кага вие-талас: бур тусеіе і наң буржык быд-мас. Көзан-оңын кө-

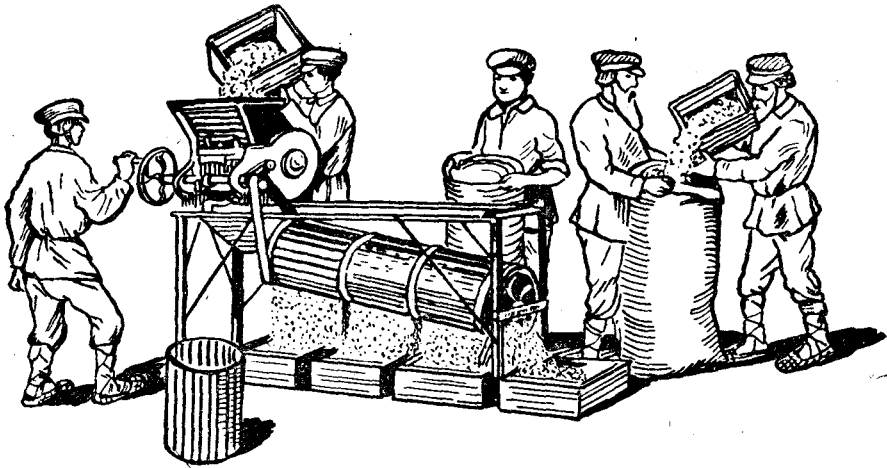

зыссө колө бөржыны көзүс-бөржан маши-наезөн (сортируйтны). Бура бөржіеас көзүс, көр те лезан сіјө кык-пөлөс ма-шина-пыр. Медоң колө лезны „Триумф“-пыр, а сы-бөрсеаң сіјө-жө көзүссө (бур-жык сортсө) колө лезны „Тријер“-пыр.

Сортируйтöны.

Уна-ед өкөөмас Маркович Пјодор посозө мужыккес. Сетчө-жө локтөм Мі-тит, виçотны, мыј сетөн керöны.

То Пјодорыслөн иңыс, Вукыс, ку-ралө сусекеіс зöрсө да кіелө кадүлаөн сортировкаö. Пјодор жоллө токо бер-гөтө.

Нылыс, Лепеыс, куралö сива-код-
сöстөм зöрсө, көдä лезчө машинасис.

Бергөтис-бергөтис Пjодор да мызис,
сетис бергөтны зонислө.

Бөрjывлөмас-ја тiјан көзиссө көркө көзән-озын?
Мыла көзис-бөрjан машина буржыка көзиссө
бөрjө зыра, көр төлөн төлөтөны?

Виçотө буржыка көзис-бөрjан машинасө да вие-
талө: мыj сетөн ужалө төлыстujө, мыjлө лөсөтөмас
пожжесө, кыз машинаыс вермө бөрjыны туссесө, —
гырiесө өтлаө, поснысө мөдиклаө?

Мыла бөрjөм тусыс унажык урожајсө сетө?

Көзән кад.

Шоныт лун-төв һулө мүсө,
Асыв гажа, лебтө вын.
Төлөтчан машина сүсө
Гольгө-бөрjө, кајө щын.

Локтіс тулыс міча, візыв,
Сайміс му, сөд вөр, посад.
Паскыт ыб горалө, пізө:
Локтіс дона көзан кад.

Гев.

Локтіс көзан кад. Быдөс кресана
пондісө гөрны да көзны. Паша пондіс
піңавны. Ајыс гөрас да көзө. Паша
піңалө да ылө ыланкыввез. Луннес
гажаөе да шонитөе лоісө. Паша пастөг
піңалө, поткөтө ылө.

Емөс-ја тіјан ралнік гөррез? Пуолөј піңаез?
Емөс-ја плугез? Мыјөн колө гөрны: гөрөн алі плу-
гөн? Мыла плугөн гөрөмнас буржыка һаңыс шогмө?

Кың тіјан көзөны? Емөс-ја тіјан көзан машинаез?
Мыла көзан-машинаөн көзікө һаңыс буржыка
шогмө?

Кыщөм машинаез тіјан емөс?

Тулысга асылö.

Оз четчö отырыс тулыснас. Лöz-жүгдö, шондi ешö абу, а крессаннн важын-нi гөрö аслас му-вылын. Асывнас буржык гөрны: ыркытжык.

Жагөнiк вöлыс мунö бороздаоттiс, сöкыта кыскö гөрсö. Мөдi му-вылын кылö көзöны-нi. Чавкжö токо көзсан куд-бердас көзысыс да рознитчöмөн уеö мувылас. Вон i шондi-нi мытчиё вöрсажан.

деревна саймiс. Чу, вашötöны мөс-сез, баксöны, жынаннес тронötöны. Öк те, кыщöм гажа асылыс! Öк те, кыщöм гажа сөлöмвылын!

Шондi петiс, быдöс саймiс:
Мöсыс вөрö-нi мунö.
Грiш пiнавынн ыблö кайiс...
Вөр сулалö, сералö...

Көзiс.

То көзiс. Сивжас öшötöм көзсан куд, сетчö кiетöм көзыс зөр. Мунö жагвыв гөрöм му-куза, чавкжö көзö. Мунас му-понöззiс, сыбöрын бөра локтö бөр. Көз-ны колö кужны: мед ез колö селезнаез, мед öтмоса көзiс.

Көзіе.

Кожалө жагвыв еусө
Көзіеыс ыблас вон.
Веж туенас тыртө мусө,
Пиналө еөрас зон.
Кырымтыр еусө боетас
да коjö ео озлаң,
Пинаыс сijö тыртас, —
Су-туссiе быдмас һаң.
Зерокыс вадаc мусө,
Петалас ыблын еу.
Шондиыс сijö шонтас,
Лөзөтас оса му.

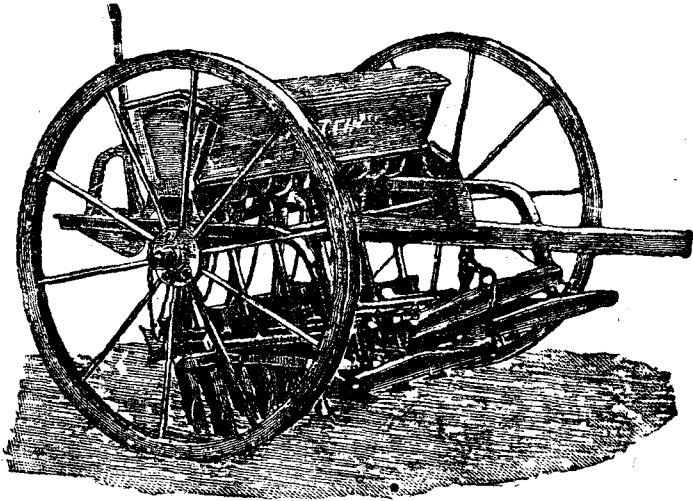
Мыј мијан вöб-тöны.

Тулыснас мијан көзöны ид, шогди, зөр. Шогдиыс умöла шогмö. Рүзөг көзöны арсаң. Öзимыс лымувтас төвжö.

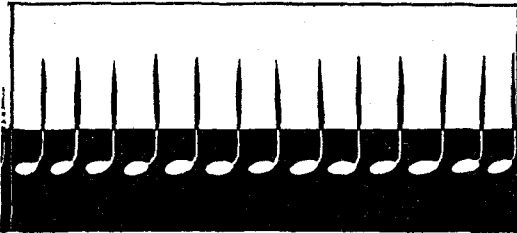
Ыб-вылö көзöны ешö лон, картовки, клевер, аңкыщ, гречика.

Көркө і öнi.

Көркө важын ралык гөрөн
Мусö гарјис, кызі ош;
Öнi ветлö, гөрö плугөн
Макеа Шiла, чочком тош.
Кöзан машина лезалö
Небыт муö туслö тус.
Колектив, визöт, ужалö,
Нылөн вын некөр оз ус.
Асыв оссiс мiча, југыт.

Оса петөм кыңи зу.
Пөлтө лун-төв, жүреі аугө...
Кокыта долалө му.

Менам му.

Муө менам, муө,
Öd-ön меным дона!
Көр ме тенө аңа,
Сөлөм пессө жона...

Важмыны ме теныт,
Чорыны ег сетлы:
Те-вывті ме чожа
Југыт гөрөн ветлі.

Небзөті ме тенө,
дозирајті јона.

Муө менам, муө,
Öd-dön меным дона.

Те-вылө ме һаһсө
Вескыт кіөн көзі,
Аслым сојанторсө,
Быдмөм-вылө лезі.

Көзиссө ме теныт
Кольөм ар весөті,
Чапкі умөль јогсө,
Бур көзис дөсөті.

Пукті віль сусекө,
Тулысөз ме візі.
Муө менам, муө,
Шуа теныт сізі:

„Чужты меным һаһсө,
Вуждесө ен косты,
Һаһдө петан тујсө
Шонділаһө осты!

Лептисас мед вылө
Ідлөн, еулөн јурис,
Һекөр мед оз бырлы
Тенат сецөм бурыс...

Med vilь лоом һаһыс
Пөттөз вердас менө!
Муө менам, муө,
Радејта ме тенө!“

Кузһечачын.

Челад велөтискөт лезчылисө кузһе-
чаө. Вадорас Опоң Кузмалөн сулалө
кузһеча.

Велөтис висталис, кыз мыј дорөны
сетчин. Челадыс-дырһи Кузу дорис сөк-
тан да чер наваритис.

Сөкыта уеө балдаыс,
Біөн четчалө көрт тор...
Шогмис чарлаыс, косаыс...
дорам быдөс, мыј он кор!

Туис керіе.

Міјан ем Опоң һима сусед, туис ке-
ріе. Ваяс вөріе бан гырзімmez, кышһөг-
гез, да керө туиссез.

Кышһөг колө кужны шедтыны. Сіјө
шедтөны кызіе, көр сіја лја. Умөла
шедтан, туис пондас вјјавны.

Опоң пыралө Бон-кор туј-куза ыж-
ыт вөрө. Сетчин ветлөтөны ошшез.

Töd-жө, töd. Кыным гөс, сыным і ольпас. Ҷігі-ва-
гі коробја.

Пөлатын да жожулын оліе.

Петкөтіс Санколөн мамыс жамаіе картовкі да пондіс сіјө ректыны жожулө.

— Мам, вај меным картовкі-мөд.

— Мыјлө теныт, мыј мөдан керны?

— Öd-dön мама колө, невна-ed токо...

— Бое-нө то, бое. Токо вее ен вундав.

Санко өктіс өлөқтырјас да кајіс пөлатө. Пондіс сетчін лыјсыны пішавкаөн. Шлап да шлап лыјө. Көдна картовкаес колісө, Санко кіетіс пөлатө угөлас да сетчө сыбөрын і вунөтіс.

Сафитчан лунас-ні мамыс пондіс петкөтлыны картовкісө жожувсіс. Картовкілөн роскіыс куға-ed жожулас быдмөм да бледынік быдөс, вөснїтік.

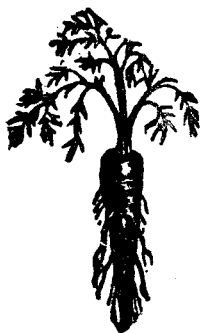
— Санко, бое-жө кудсө да мун пөлатөіс курав луксө, — шуіс мамыс.

Санко боетіс куд да кајіс пөлатө. Кағаліс вунөтөм картовкіесө да пондіс чірзыны:

— Oj-joj-jo, мама, маму, лок-жө віқөт, лок. Картовкіес кыз пөлатас роскіеалөмае. Щөка-ed быдөс роскіыс петөм, піжөтөм, гөрд токо быдөс.

Боеталіс Санко картовкіезсө да петкөтіс өтлаын лукыскөт огорофөчө.

Кері аслыс учітік грјадок, вундаліс картовкіезсö да быдöс садітіс.

Огородечын.

Міјö талун садітчім. Ајö бура һеб-
зöтіс мусö: кык-пöв гөріс, кык-пöв піңа-
ліс да сыбöрын гежмаліс грјадdez.

Ме отсалі лебтыны бороздаез. Мамö
да сојö пондісö садітчыны. Уна садітісö
быдкод карчсö: картовкі, лук, кушман,
сорғні, каліг, аңкыщ, морков, капуста.

Аңкыщ-дынö ме кері обороніка, мед
чавканнес ез кыскалö аңкыщсö.

Школа огородечын.

Талун мі садітчім асланым школа
огородечö. Уна-ед вöлі чаладыс, ізöv-
тöны быдöс ужалöны. Öтік бороздасö
лебтö, мөдік садітö, кујімөт мерјajtчö, —

шупыта муно ужыс озлаң. Белотіе
міжанкөт отлаын-жө. Гажа отлаын унаон
ужавны.

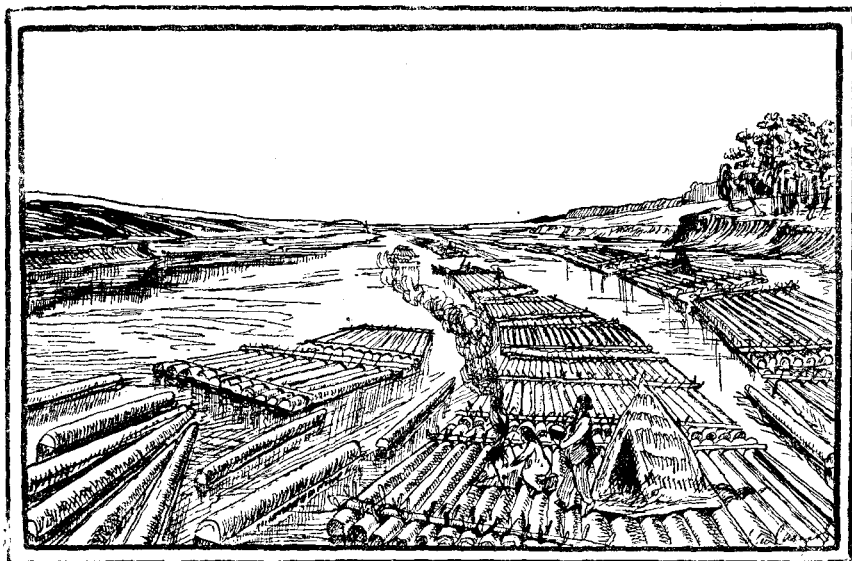
Белотіе віставлө міжанлө, кыз мы
садітны. Абу-пө-ед умөл муыс, емөе то-
ко умөл көзайнез.

Вөр кылөтөны.

Леңчөм Піла вадорас. Ва-шөрөттеіс
кывтөны плоттез. Уна өкөісө челадыс,
пондісө котөртны плоттес-сөрө.

Вон плотыс локтіс Сема вің-дынө-ні.
Крут вадорыс. Озжык-ні вөлөм вартөм
віңвылас мајөг. Олош сулалө мајөг-ды-
нас да вітчісө плотсө.

Локтіс плотыс. Сібаліс берег-дорас.
Сы-коста плотлысаң чапкісө гез. Олош
кватітіс да көрталіс мајөг-бердө.

Плот сувтөтисө. Олош јортыскөт мунисө дєревнао кошјыны кан да јөв.

Чєлад кајисө плот-вылө. Пондисө горөтлыны, четчавны. Бытє кыз гы-рисєєз-жө кывтөны.

Вөјлөм.

Ва чинис. А вөрыс омөн ва-пастаас мунө. Öкєөмас вадорас: Сава Иван, Јова Грша, Гурја, Јепрем Öндрєј да ешө уна ныкод-дєс-жө.

Быдөнныслөн кияныс багоррез. Док-тас кыз керыс матөжык, чєлад кутасө да „раз ишо“ висталөны.

Лова Грша да Гурја кутисö кык кер. Мөртисö багорресö керас: öтыс öт керас, мöдыс мöд керас. Пукөисö да пондисö кывтны. Ылө-ед кывтисö. А вадорөттис челадыс котөртöны да чирзöны:

— Грша, Гурја!.. Вöжат-ед, вöжат!..

А Грша да Гурја кывтöны да укөтöны-сылöны.

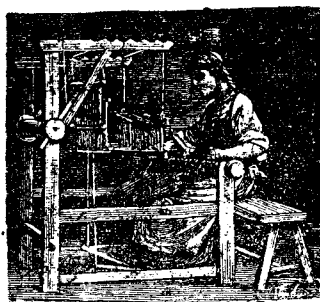
Виçот, „Из-увтын-ны“ кывтöны. Ванырнас керресö вартис берегас. Керрез паскалисö. Багоррез кисиныс мезмисö.

Бул-бол ваас уөисö. Коккезныс кыркö сузисö. Луçваөе петöны, горзöны.

А челад сералöны:

— Мыј, азылит кыз кывтнытö!..

Мича нылөј.

Gödeinқыма мича нылөј комі пиена горөн ылө. Ачыс кыö сөз дөра, шупыта ветлө суса.

дөра кыөм.

Öрин саргö сүри-быдманөн. Керö сүриез. Ыжытжык сојыс, Малаңыс, кыјö

дөра. Кымөсыс пымалөм. Перыта талт-чалө поталаннез-вылө. Шовк да шовк вачкө кинас.

Кың Малаңлөн сад оз быр, куң лу-нөн пукалө.

Пысаөм.

Өддөн тажа өтөрас. Челадыс орсөны. Миковлө мамыс көсіс көлө, кың отсалас пысаены.

Бура-бы котрасө Миков, да і көлөсө бата чөскыта соян.

Суыштас Миков чөрсө кидас, пуктыштас мамыс суниссө. Миков кыскыштас бөр да лезас жы-вылө.

Чожа пысаеис.

— Кыскы мун горөис көлөсө да сој, — горөтчис мамыс.

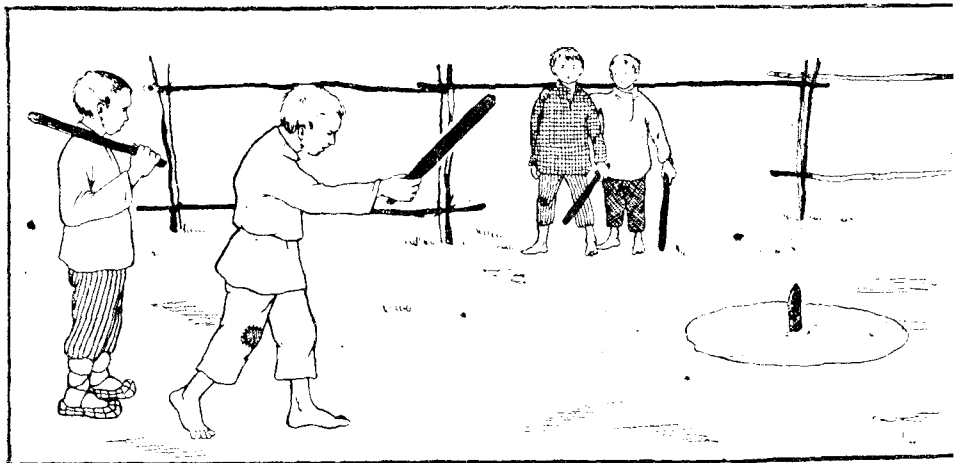
Мачөн орсөны.

Талун Миков сыналис асеіныс Чалкөсө. Тулыснас-ед уеө вөв гөныс. Уеө не токо вөвлөн, уеө мөслөн, понлөн. Уна-ед Миков сыналис да гөнеис керис мач. Вевдөрсө вурис кучикөн.

Переменаөн челад петисө орсны Миков мачөн. Паритчисө. Кың индасө мачсө беднас, бура-ед і лебчө. Мукөдыс мачсө кутөны.

Орсѡм зул-палкаѡн.

Керисѡ челаѡ пуовеј зул да пал-
каез. Муас вартисѡ тув.

Пондисѡ орсны зул-палкаѡн. Мишу
сурис галитны. Медперво лыјис Опон.
Кыѡи чунгис — зулыс ылѡ-ед тарѡвтѡис.
Мишу котѡртис сѡјѡ вајны.

Мишу-бѡрын галитны шедис Пашко.

Станок.

Ѧшынувтѡ, пелѡсокѡ
Челаѡ керѡмае станок.
Јогсѡ чышкѡмае росокѡн,
Сетѡ пуктѡмае пѡлок.

Кык жекок еѡена-гѡгѡрас.
Чожа шогмис вѡл пызан.

Кашык тор, чагоккес шөрас, —
Сіја нылөн бекөр-пань.

Отік тыр өлөңас вајө
Көзлаувтіе пілнеј чаг.
Мөдік сетөн пелөс саяс
Гарјө мусө, кыңи гаг.

Ва петкөтісө дозокөн,
Кашык торө му кык пань.
Васө кіетісө, чагокөн
Мутејтісө — лоіс һань.

Лоңөн чаггезлө пөжавны
Шаңгаезсө пуктісө.

Пондіс шондіыс отсавны:
Сотө, сојан пөжалө.

Челад пукісө рјадокөн
Чөскыт шаңгасө сојны.
Ныріе, өміе еөд шорокөн
Пондіс дульныс лезчыны.

Муыс өманыс катлаеө,
Пін-коласын һажөтө...

Сојө быдөн да ошјасө:

Чөскыт, — өмнас шлапкөтө.

Сің лунтырөн ніја татөн
Кувтыртөны, өрсөны,
Кытчөң мамныс оз пет шатөн
Корны кага гытчөтны.

ГОЖУМ.

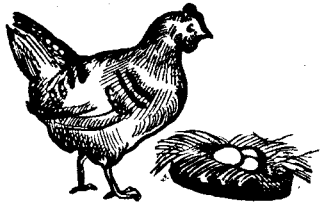
Гожумнас.

Веж турун келдөтө
Иъва берег-дор.
Шонди кымөс сотө,
Космө учөт шор.
Пөрис кың сулалө,
Ұик сунаеө пыр.
Увтас дед пукалө,
Шонтө асис ныр.
Иъва берег-дорө
Челад локтисө,
Паскөм кырасувтө
Чожа чапкисө.
Берег-дорыс саймис,
Ва гудыртчис вон.
Јенежын ошалө
Шонди, кыңи дон...

Бабука.

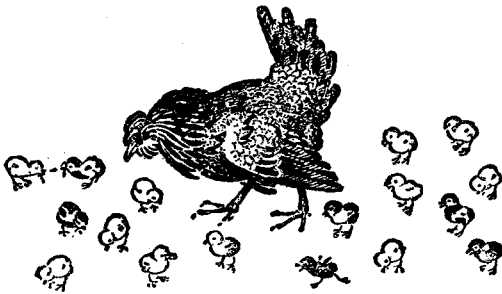
Талун Каѳулөн мамыс курөг пуксө-
тис пöжшыны. Кык-дас колѳ течис ба-
букаыс-увтö. Каѳу видчисны оз вермы,
көр петаласö тiшпес.

Луннас öтпырөн ба-
букаыс четчывлö: со-
јас-јуас, да бöра i
пуксö. Сытöг Каѳу
пешлö колѳтесö. Пель-
-дынас вайötас, кывзö — оз-ја тiшыс
вöрöтчы.

— Маму, жугдам öтик колѳ, — шуö
Каѳу öтпыреа. — Виçöтам, кыз тiшыс
быдмö.

— Көр сiјö жугдывлöны, бöбöv те,
асныс чожа петаласö, — видö Каѳуöс
мамыс.

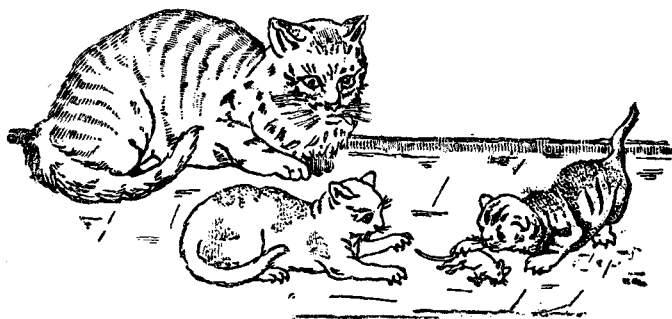

Кујим һедель чудалис. Пондiсö тiш-
пез петавны. Öддөн ed i басököс, веж

щакылоккез кыз. Кату оротчыны оз
вермы ны-дыне. Пыр вердө колтөн да
рисөн.

Каңпијаннез.

Ката да Гриша соја-вона. Нылөн ем
каң. Тулыснас каңыс өшөма. Быдлаис
челадыс кошјомас, некытөн абу.

Отпыреа нија орсөмас амбар-дынын
да кылөмас, кинкө амбарлас пиксө. Гри-
ша каям послөт, а Ката улын јуалө:
— Кин пиксө?

Гриша дыр нем абу шуөм. Сыбөр-
саң пондөм горөтны:

— Азди, азди... каң!.. каңпијаннез!..
Кыщөм басөкөс! Лок кая татчө!

Ката котөртөм керкуас, петкөтөм
јөв. Каңпијаннез вөлөмас нөла.

Учөтдыр.

Чужі, быдмі сөд-вөр-шөрын,
Ҙеревһаіе петі.

Новжі чорыт сера дөрөм
да һынкөм бырөті.

Быдмі, сувті ас-кокжылө,
Учөтсаһ ужалі.

Көр кватөзлам вөліе вөлі,
Пыр ме пестукалі.

Кага горзө, ачыт горзан—
Пыр сіјө бурөтан:

Пөжөм јөлөн суріе вердан,
Зыпка дыр гытчөтан.

Горзіе кага дыр оз бурае,
Оз і воғ өнмөесе...

Керку ыбөс гымган бура, —
Петан те котрасны.

Рытнас мамыт ыбліе локтас,
Шуас: „Кытөн воныт?“

Вөсһі шағөн шлачкас тенө —
Лудас кыкһан бокыт...

Ыбшар.

Ыбшар вылын, вылын,
Оса муведдөрын
Зульзө, сылө!..

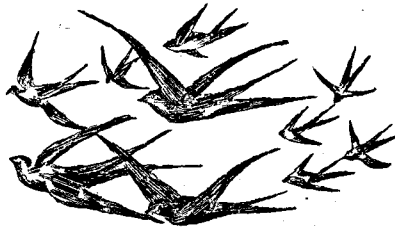
Горөн оса ыб-паста,
Ылө ыжыт туж-куза,
Сылөм кылө!..

Гажөт ыбшар тулыссө,
Важ сөлөмлө долытсө
Мича кадө!..

Зулъы, зулъы кајинөј,
Сыв те, сөлөмшөринөј,
Тулыс кадө!..

Жыж.

- Жыж, жыж, кычө ветлін?
— Гуљу сојны ветлі, —
Винди,
Ва јуі, —
Полди.

Горвылө кајі, —
Мышкө сотчис;
Гобеч-вылө четчөвти, —
Кокө чегіс.
Пу кок вочі, —
Сіеміс;

Коскаіе вочі, —
Пон сојіс;
Із кок вочі, —
Орсікөн потіс;
Көрт кок вочі, —
Пощ-вылө четчөвті,
„Жыж-жыж!“ шуі..

Грішалөн барометр.

— Грішу, котөрт-жө вічкуас. Јеннез талун мөдөны ыб-вылө каятны. Быдөс-ед сүес космісө, — петіс керкусіс да сіз баітө Грішуклөн мамыс.

— Ог ме, мам, мун... һекөр. да і зерас нагтө јеннезтөг, — горөтчіс Гріша.

— Кыз быгте те төдан, мыјөн?

— А вот-ед азылан. Барометрө менам мытчалө зерсө, — індіс Грішу чуьнас заборлаһас. — Велөтісыс мјанлө вісталіс, кыз барометрсө керны. Барометр пыр вескыта вісталө. Мукөд поппеслөн-пө барометр-жө ем да сы-сөрти јеннесө ыб-вылас і петкөтөны.

Грішу сібөтчіс забор-дынө. Візөтіс ув-вылө. Ув вөлі вартөм өт коһечнас забор-бердө. Візөтіс да бөра шуіс:

— Зерас, мам, зерас. Візөт, өт коһечыс һевна лезчісөм. Лезчісө сіја токо

зер-оҗын. Сің мiјанлө і велөтiеыс вiеталис. Зер-оҗын-пө въздухыс лоө ваа, өт коңечыс увыслөн лезчiеө. Көт мам мун і ен мун, зерас і женистөг.

— А ен-һи-бы сакејсө лөсөтлы! — горөтчiс мамыс да петiс огородечө окучи-вајтны картовки.

— Ужө аҗдылан; вiетала, мыса зерас.

Быль-ед Грiшку вiеталөм-сөрти і лоiс. Рытнас-жө ылын, ылын пондiс кывны мурҗөм-гымалөм. Кајiс ыҗыт кымөр да кiеҗiс му-вылө вескыт зерөн.

Грiшалөн барометр вiеталис вескыта.

Щөщкөрлө.

Улаезлөн важын-һи бырiс һаһ. Му-көд-пыреас лунтыр пукалө сiја щыгјөн. Мамыс корас-корас суседдезлiе пiҗ, һекiн оз сет. Щыгјөн і водас Ула уҗны. Төн кыҗкө Јөргiнов Петралөн һевна пiҗок сетыштөмас подеһшиналө, талун мамыс көвдөммез пөжалiс.

Ула боетiс көвдөм да котөртiс вiҗезлө щөщкөрөн һаһ сојны. Вiҗез, кыҗi пасөн вевтiеөмас веж турунөн. То сетөн гора-җул чветiто-һи. Бадiс бадө кајоккез лебалөны да чiвзөны.

Локтіс Ула Каыкүд-віңлө, а сетөн еор щөщкөрыс, јонөе да паскыт лысаөе.

Виңөтіс Баран-увтас, а сетчінсаң кыщөмкө морт локтө. Пельпонлас һөр пуктөм, кіас ведра, а ачыс лөз запона. Ула өктө да еојө щөщкөрсө. Локтіс матөжык мужікыс, вөліс Ула төдіс: богатіна Чіреј Јашка вөләма.

— Мыј те сетөн віңресө талан? — гөрөтны пондіс Јашка. — Тулыснас пода лојіс, а өні тіјө талат! Кута да понда воъзыны һөрнас, казалан сек!

— Мыј теныт щөщкөрыт жал? — шуө Ула. — Уна-ед ме ог еој...

— Тавзы ешө сетөн! Ме тенө вот кута дак!..

— Кут, верман дак!.. Чөв, һедыр-һи лоас тенат волаыс ета віңлын. Гов өтірлө сіјө чожа еетасө!..

Чепөсеіс Чіреј Јашка да мөдіс кутны Улаөс. Кытчө те кутан! Ула токо лыјіс котөртіс...

Кыным керку тіјан севевһаын говвес (беднејјес)?
Кычөз нылөн һаһыс тырмө? Мыј еојоны тулыснас?

Кінлө һіја медасөны ужавны?

Кыз нылө тулыснас уж-понда вештөны?

Кыным лун ужалөны кт. һің-понда?

Оз јагөдлө.

Унаөн өкеөмас челадыс. Бостөмас—
көда туйсок, көда кружка, — котөртөны
јагөдавны. Локтисө вөрө, роһнитчисө. Пон-
дисө өктисены. Вөрыс сажмис: өтөрын ук-
сөны, мөдөрын ылыны! Öd-dön-ed уна

таво оз јагөдыс. Лог-доррезоттис, шонди
моросsezлас унажык да и гыриезжык. Көд
пора и өктисө доззезаныс, пондисө бөр
летчыны. Котөрөн летчөны, бөбалөны,
чирзөны, радныс нылөн мыј. Тыр доззе-
зөн-ed ваяөны!

Кытшөм јагөд тижан быдмө? Кыз ти јагөдавны
ветлатө? Кытөн быдмө јагөдыс?

Гожумга лунö.

Шондiыс öд-дөн-нi сотö.

Космöма му, чiнöм ва.

Умöла туруныс петö,

Жагвыла быдмö оса.

Челадыс куз лун вадöрын

Купайтчöны, олöны пыр,

Прудjieöны вон берег-дорын,

Тулöтчöны ваас лунтыр.

Тöv пондiс жагвыв руавны.

Вöрсаjсааҥ каjö кымөр.

Вiрдыштiс, пондiс гымавны...

Гажтöм, пемыт ыжыт вөр!

Купайтчöм.

Шоныт талун луныс, шондiыс пöжö.
Тöv-ру некытөн абу. Котörtöны челад-
вадорö купайтчыны. Ез-на ешö локтö
берег-дорö, а мукöдыс jörnöстөг-нi ко-
тörtöны. Сiбалiсö, чожа чöвтчiсö. Горот-
лөмөн четчалiсö ваö. Мыj-ed токо нiја
оз керö купайтчытөн!

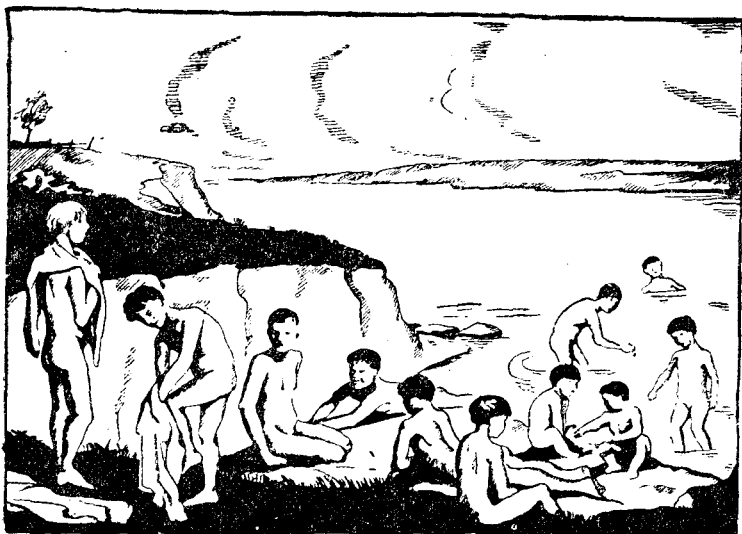
— Вiцötö, ме лагуша-моз уjала,—
чiрзö Мiков.

— А ме сунгiены кужа,— горötic
мöдiк, да шукаөн уjыштiс ва-пыдöсöз,
токо поллез-сöртi тötчö, кытөн сiја уjö.

А сетөн кыкөн сүвтөмәс да izeвтöны
васö: ета-пö мiјан мелыча.

Вон öтiк берегас тупласö, песоклас
шонтисö шонди-вылас.

дыр кунајтчисö челадыс. Мукöдыс
лözötöмас-ны, а со оз петö вaeic.

Кунајтчөм-бöрын вујисö дөмөтлöt
ва сајас да котöртисö вiзделö пещöрлö.

Гожумнас ыббезлын.

Муна ме паскыт межаöt, гөгөр һе-
кин абу. Вылын, вылын ме вевдöрын
кымöррез муноны. Рүзөгыс шепјасөм-ны.

Шеппес меным паныт гогышасёны, кышөтёны, бытее кыз мыжкё байтёны. То лөз-чача, васёлк, рузөг колассан мевлө виçотё. Сетөн вон веж рёма четтез өтлаё өкёмас, быдмёны, гажа кадсё гажөтёны.

Ҷингё лебалё бала-мош, масё өктё. Чу! ылын кытөнкё кымөррезас кылё пи-ту-ту! пи-ту-ту! ти-у! ти-у!.. Кин сija? Виçота, виçота, ог аззы. дугдiс сывны. Судала, виçота. Вон! уеё... уеё!.. Из кыз уеiс му-бердөззiс, нырөн лебзыштiс оздаñ да пукеiс ыб-шөрас. Недыр мыjie мөдпөв пондөтiс аеiс пиенасё, елканок кыз горалё. Ачыс лебзё i лебзё вылө. Ок те, кыщөм гажа ыб-вылас, до-

лыт сёлөмлын! Муна межаёт, а журам
пыр сыланкыв бергалө:

Мича гажа
Тулыснас,
долыт сёлөмлын!

Муна летча

Виңрезлө

Веж турунлө!

Уна өкта

Зоризрез,

Гора-зудьлез!

То дак пыра

Расө ме,

Ук да ук

Горөта!

Горсө сыліе

Кывза ме,

Сөлөмөс

Бурмөта!..

Ашын кажа

Ыб-вылө,

Паскыт му

Межа-дорө.

Кывза зудьөм

Ыбшарліе...

Сыла бур

Олан-жыліе...

Вөрын.

Локтіс міјан дєревнаө Амонов
Мішку.

— Ашын пондам виңиррез вөрын
керны, колө-бы кінөскө кошшыны ужав-
ны, — шуө Мішку.

— Кынымөс колө? — жуалө ајө. — даc
морт тырмас оз?

— даc мортыт наџтө ковсас. Унажы-
көн кокнїжык лоас.

— Но так мыј, аздам. Кытчө колө
өкєыныт?

— Локтö Лакыб-дорас, сетчö кајам
мijö.

Ашынас менö ајö оқ сајмötис. Вajис
мамö гу-выліе көзыт jöv да щöктис па-
навны. дpин-дpин пötі. Соim да мödöt-
чimö Лакыбас.

Локтim Лакыбас, а сетчин öкeöмас-
-ны Јогортан Васу, Моеика Јогор, Левин
Мішу да уна мукöt.

— Но, локтö, вöрас пырам! — горötис
Амонов Мішку.

Пондimö пырны тuj-кyзас. Гөгör
мусö веж турун пасөн кық шебралöм.
Гаг-моз тujыс көззес-коласöt вiкласö
пырö. Көз jыввезын бура i чивзöны
кыщöмкö учiтiк кајоккес. То кытöнкö
кылö көк көкö: „Кук-ку, кук-ку, кук-ку“.
дыр көкiс.

Ылөз і пырім вөрас. Вайөтис Амонов
Мішку кыщөмкө стоб-дынө. Пондiм кер-
ны вiзiр: көда шентө кералө көззез, кө-
да дөсөтө һөрөккөз мөртавны, көда бак-
кез керрезлиө вольшлө.

Бур-бы і вөдi ужавныт, да өд-дөн
номыс еөжө. Быдлаө-ед пырө: еiнө, еiв-
зiрjө, кымөслө пукөө. Пөлтчас кыз мал
вiрнас. Кыз малыштан кымөс, гөрд токо
кi-вылын лөб.

Павжунас кыз локтiм стоб-дынас,
вiзөтi: кыщөм веекыт вiзiрыс.

Гожумнас школаын.

Талун кресенна. Челадыс уна өкө-
мае школаас. Вiетасөны — кiн мыј го-
жумнас керө. Абу вунөтөмае нiја асеi-
ныс вiеталөмсө: гожумнас быд кресен-
наө өкөывны школаө.

Мыј токо нiја өтамөдныслө озвiетасө!

— Ме пыр вуграсла, — ошпасө Па-
на. — Öтпыр кыјi то мыј кузаө лөшсө, а
мөдiк мезмiс.

— Мi орсам зул-палкаөн, зепсiсөмөн
да кунајтчамө, — шуө мөдiк.

— Мiјө котрасам вiззезлөт, орсам
вөввезөн, јагөдалам, — озалө вiставны
вујимөт.

— Ме куртны ветлі, сетчин аззылі
ныг-пырөтөс, — чірзө һөлөт.

Отамөднысө оғалөны, вистасөны че-
лад учтеемлә, кыз һија гожумсө чулө-
төны.

— Орсө челад, котрасө, отсалө ај-
мамнытлө, — шуө велөтисеыс:—а көр ем
досугыс, і кыганытө ед вунөтө. Кыга
тијанлө быдөс висталас, мыј тижө одө
төдө. Сија висталас, кыз бур олансө кер-
ны. Быдөс, мыј морт төдө, мыј керны
кужө, кыз буржыка овны, — гижөм кы-
гаын. Леңиныс бура щөктөм быдөнны-
мөс велөтчыны, сек-пө вөме кужат ас-
лыныт бур олансө дорны.

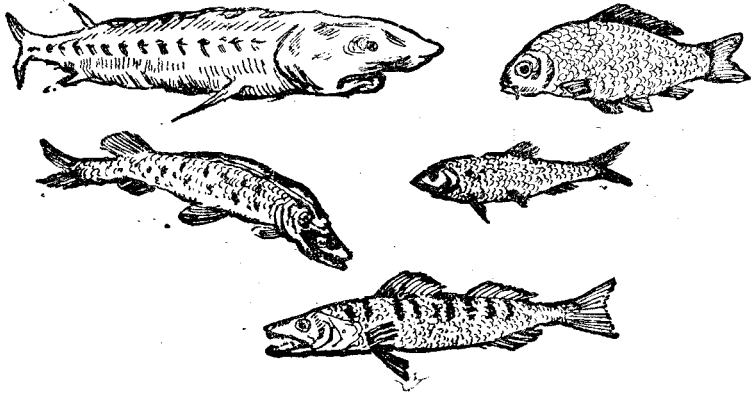
Мүниканыс быдөнныслө велөтисеыс
сеталис лыд-дө ан кыгаез.

Кокны еөдөмөн котөртөны челадыс,
јона жмитөмас кыгаесө кияныс. Јура-
ныс быдөнныслөн өтик дума: „Пондам
велөтчыны, пондам дорны вил олан“, —
сиз велөтөм гов јөзсө Леңин.

Н и г а.

дона, бур мывкыда челад,
Һигасө лыд-дө бура,
Јонжыка сижө радејтө.
Төдны сек пондат уна!

Нигаён, молот-чарлаён
Остам ми туј југытлаң.
Асланым ыжыт мываён
дорам мијө бур олан!

Вуграсём.

Јевин Ваёу Гыргиг-увтө кајө вуг-
расёны. Локтис сы-дынө Омел Ваңу да
шүө:

— Ваёу, бое менө сөрат?

— Кајам, абу-ед жал.

Перыта Ваёу мунө, а Ваңу луткө-
котөртө бөреанас.

— Инваыс мунда чинөм, кың шорок
лоём. То галесник-вылын вуграсё-ни
Марко Ілға, — шүө Ваёу.

Локтисө Ваёу да Ваңу Ілға-динө,
сүвтисө бокас. Ваёу пущөтис вугыр.

— Мун, Ваңу, вај пруд-турун берег-
-дорєіс. Ме теныт наплавокөн лөсөта
вугырсө. Ачым сїз понда вуграсны.

Самаліс Ваєу вугырлас нїзыв-гаг,
чапкіс да мөртіс вугыр шатінсө галес-
нікө. Пондіс лөсөтны Ваңулө вугыр.

— Те, Ваңу, кыз чапкан вугырсө,
віңөт, — оз-ја вөј наплавокыт. Кыз вөјас,
сек кыскы, — велөтө Ваєу.

Самаліс гаг да шуіс Ваңалө:

— На, вуграс етчін!

Кутіс Ваңу вугыр шатін, локтіс ва-
дорас да евієнітіс-бы шупкіс. Ез мун
вугырыс: вадорас уєіс. Кыскіс да мөд-
пөв кыз-бы чапкыштіс, вугыр шатіныс
га-кузас болс токо локтіс.

— Бөбөв, зонка, мыла черісө вашөт-
лан! — пондіс Ваңуөс відны Марко
Іяла.

дыр-ed i сулаліс Ваңу, да ео віңөт-
лө вөтөм пруд-турунсө. То был ed вөјіс.
Ваңу пондіс перытжыка кыскыны. Был
ed шедөм пескан.

Чепөсөіс Ваңу чері мездөтны. Пес-
кан өмсө остөм, вугырнас сы-дыніе пыш-
шө. Чапкіс Ваңу вугыр шағін муө, му-
ніс чері-дынө да мездөтіс сіјө.

Мөдпыреа локтіс вугырөн Ваңу ва-
-бердө да шүіс:

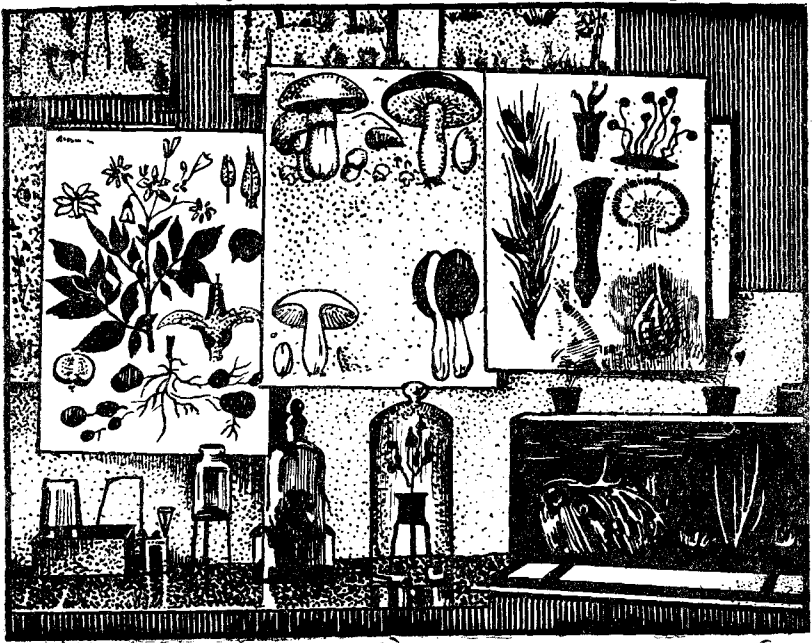
— Öні ог-ні вачкы ва-куңас. Мыј-ed
i лоіс, ачыс ез каңав Ваңу. Шупкыш-
тіс-бы вугырсө, а вугырыс кышаөм
шлалаас. Кың өвісөнітіс, шлала вугыр-
-сөрас муніс. Пондіс Ваңу горзыны.
Васку сөралөмөн шүө:

— Чөв, Ваңу, ен горзы. Кыскы токо
вугыртө, шлалаыт бөрөаңас петас.

Төвбытга велөтчөм-јыліг выставка.

Талун собраңне-вылын бајітім вы-
ставка-јыліс. Кың мі төвбыт велөтчім
школаас, мыј керім, гіжім, рісујтім, —
чукөртам өтлаө. Быдөннимлө уң тыр-
мө. Көда рісуноккесө бөрјөны да сөенаө
лакөны, көда тетрад-дөз өктөны, а му-
көдыс модел-дөз чукөртөны. Төвбытөн

уна сакел моделсö керим: гөррез, пиңаез, кураннез, чарлаез. Быд рöма бумагаие вундалöмөн да лакöмөн карғынаез мiжан емöе, рочөн шуöны аппыкатсiяез. Гөг-рöса диаграммаез емöе, краситöмас, сiн-мö четчöны.

Омөн велöтчан жырнымöс баситим. Выставка-сöрти быдöнлö позö вежöртны, кыç мi велöтчим. Локтасö татчö аҗ-мам-мезным, виçötасö мiжанлие уҗнымöс.

Интернатсіонал.

Сувт, четчы jордөм дорөм оҗир!
Сувт щыглө-кулие, горзие jөз!
Пым вiртө пiзөт, палөт оjбыр,
Мед еөлөм өзjie бiөн-моз.
Быд серпсө мувлие зiкөз гөрам:
Лок вужсө Һещкам, ае оз пет,
Ми долыт олан вiлие дорам:
Кiн вөли щыг, ае лоас пөт.

Өни лeптiеie мiян
Мувыв медбөрjа кое.
Сувт, ужалie-jөз-пiян,
Мыj медбур—аслыт боет!

Ез сетлы сарыс лiчыт олөм,
Ез кiесе jенсан Һемынтор.
Асвынөн боетны быдөс колө.
Быд тiлiеie-пeсeie мiян-дор.
Ае летчө горшиe чорыт гөрөд,
Ае му-пыр мунас мустөмтор,
I серпсө мувлие пiнөвт, пөрөт,
да заптөм выннат шудтө дор!

Онi лeптiеiс мiјан
Мувыв медбөрја кое.
Сувт, ужалiе-јоз-пiјан,
Мыј медбур—аслыт бoет!

Мыј муыс лeптö, быдöс мiјан;
Быдујсö вермö вына сој.
дыш јöзсö, горшсö, нöдтам биөн,
Кöда оз ужав, ае оз сој.
Оз зев дыр карзы кырныш-чукөр,
Ми југыт керам оланiн.
Бур асыв чавкјö кыа-југөр,
Гöрд-мича-шонди сeтас вын.

Öнi лeптiеiс мiјан
Мувыв медбөрја кое.
Сувт, ужалiе-јоз-пiјан,
Мыј медбур—аслыт бoет!

КУЩОМ КЫҖАЖАС ЕМОС КОМИ-ПЕРМЈАР КҢИД-ВЫЛЫН.

ҖОНЫС

Зубов А.	Комі грамати́ка, I ч.	45	ур.
„	„ Задачы́к, I ч.	70	„
„	„ Быдтисо́м	15	„
„	„ О́нжа	25	„
„	„ Ча́сы	12	„
„	„ Чако́тка	15	„
Пасу́тыя.	Мы́ј ми́жан го́гөр, 1 ч.	10	„
Зубов Ф.	Мы́ј ми́жан го́гөр, 2 ч.	50	„
„	„ Ми́жан му-́жыве	90	„
„	„ Ви́л ту́ј	1 ш.	
Зубов С. да Лы́качев М.	Ми́ча асы́в	60	„
Лы́качев	Шо́нди жу́гөр		
„	„ Азбу́ка	30	„
„	„ Уж-бе́рдө	1 ш.	
„	„ Ви́л ола́нлаң		
„	„ Ви́л ту́јо́т	35	„
„	„ Пио́нер	10	„
„	„ Го́ра-гы́ма лу́ннез	20	„
„	„ Вы́ссе́еиз	15	„
„	„ Бобо́л	15	„
„	„ Ви́тасанне́з учо́т че́ладво	40	„
„	„ Кы́гаез во́тисо́	50	„
Шы́пйтсын.	Выдтисе́ны вево́тчан за́дачы́к, 2 ч.	50	„
Будри́н.	Гы́жна шо́г	10	„
„	„ Го́рт подо́ зара́знеј шо́ггез	15	„
„	„ Си́нвеса́н	16	„
„	„ Умо́льшо́г	15	„
Вави́лин.	Кы́р годна́с бо́сны кы́к урожа́ј	20	„

4156/538

На пермяцком нар. яз. коми

ЗУБОВ Ф. Е., ЗУБОВ С. Ф. и ЛИХАЧЕВ М.
„Новый путь“ — первая книга для чтения

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР
Москва, центр, Никольская, 10

Петрова